

AU BON MARCHÉ

«Olcsó és szilárd kizsgálás» folytonos alapelve az **AU BON MARCHÉ** üzletnek.

ARISTIDE BOUCICAUT **NOUVEAUTES** **PARIS.**

Az «Au Bon Marché» cég alapítói, még a legelőnyösebb árak mellett is, csak jéles és hibátlan árut tart.

Van szerencsénk a tiszt. hölgyvilágot értesíteni, hogy a **nyári évadra új, képes katalógusunk** épen most jelent meg, és kívánatra mindenkinek díjmentesen megküldjük. Ujleti forgalmunk folytonos növekedése következtében összes **nyári újdonságaink választéka** gazdagabb, mint valaha: és fokozódnak az általunk nyújtott élvitáztatlan előnyök is, szintugy az árak olcsósága, valamint az árak jószágára nézve. Tudakozódásra küldünk bérmentve mintákat minden legújabb selyem-, bársony-, posztó-, gyapjú-, fantasztic- és nyomott kelméinkből, csipkék-, szalagok-, szőnyegek- és butorszővetekből, valamint albumokat, leírásokat és rajzokat a jónnan szerzett modelljeinkből, divatos öltözetekben, köpenyek-, öltöztűk-, costumok-, fej- és hajdíszekben, szoknyák-, alsószoknyák-, reggeli ruhákban, fin- és leány-öltözetekben, férfi-ruhákban, fehérneműk- és szobkendőkben, harisnyafélék-, nap- és esernyőkben, keztűk- és nyakendőkben, virágok-, tollak-, uri, női és gyermek-lábbelikben, rövid árakban, párisi iparcsikkekben (Articles de Paris), utazási csikkekben, kárpitos-munkákban, butorokban, stb. — Az Au Bon Marché kiténteti magát mint a legnagyobb és legjobb berendezett áruháztár, és mint valamennyi idegen által fölkeresett látni való. — Az Au Bon Marché cég, mely épületeit folyton nagyobbitja, anélkül, hogy a t. közönség mindig emelkedő odaáramlásának eleget telenne, az elmúlt márczius havában nyitotta meg új épületeinek jelentékeny részét, és immár berendezés, raktárak és épületek tekintetében unicumot képez. — Más, igen jelentékeny pótlások már fogantatva vannak, és azok megnyitása a legközelebbi időben megtörténik. Emlekeztetni hozzuk, hogy Rajna melletti Kölnben történt szállítóháznak megnyitása képezt arra, hogy minden megrendelést 25 francról fölfelé — a but- és szőnyeg- és néhány katalógusunkban közelebb megjelölt czikk kivételével — egész Ausztriába, Magyarországra, valamint Németországra bérmentesen küldjük a legközelebbi vasúti, vagy postadállomásra. Csak a szilárd és nem bérleti várn fizetjük az eljuttató által. — Az Au Bon Marché ház nem bír fiók-eladásokkal, se utazókkal, ügy-nökök- vagy egyéb képviselőkkel. Minden közvetítési ajánlat e szerint visszautasítandó. 3265

Brünni kelméket elegáns **nyári öltözetre**

310 méteres szelvényekben minden szelvény 4 bécsi rőf 4.80 igen áram 7.00 rft 7.00 legújabb 10.50 legújabb **valódi gyapjuból**, valamint kammarn és felsőkat kelméket, egyeztetlen utazó-plaidet, dják 4 és 6 rft-ért — szállít az Olasz utazóvételre melletti a szilárd és jöhirtnek ismert postgárái raktár **SIEGEL-IMHOF** Brünnben, Ferdinandsgasse 24.

Magyarokat. Minden szelvény 310 mtr. hosszú és 136 cm. széles, a így teljesen elegendő egy tökéletes férfi-öltözetre. A főnebbi czég ismeretes szilárd-sága és jelentékeny munkaképessége kezezik arról, hogy csak a legjobb áru, pontosan a választott minta szerint, szállítatik. — Minden most igen sok ezidegő czég «brünni árak» köpenye alatt garázdálkodik, ezek ellenében a főnebbi czég mintákat küld ingyen és bérmentve. 3182

RADAIN FÜRDŐ savanyúvíz-forrás

Legtartalmasabb szikony-savanyúvíz. Garod kísérleti behonyították, hogy a szilárd savanyúvíz a legjobb és legbiztosabb gyógy-szer környében szesvedők számára.

Radain **Legjobb szilárd víz.** **Legjobb szilárd víz.**

Gárdag szilárd-savanyúvíz-áru-tartalma által a Radaini savanyúvíz különleges gyógysszerként hat: kőzetvíz, hólyag- és vesékővek, arany-érési, górvány, golyvák, sárgaság, gyomorhurut és egyáltalában hurut- és idegkórok. **Olcsó fürdők, lakások, vendéglők.**

Főraktárak Budapest: **Edecsky L. és Mattoni & Wille** utrakál. Kapható minden városban és külföldön.

3132 **A Dr. VASKOVITS-féle**

Vizgyógyintézet

Budapest, I., városmajor-utca 64. szám.

Gyógyeszközök: Vizgyógyászati, villamos és massage. Jó eredménnyel kezeltek különösen a következő betegségek: Általános alkati és vérbetegségek, mint sápkór és görvéllykór; továbbá gerinczagi és idegbántalmak, gerinczagy-szűrés, bénulások, görcsök, fájás, szédülés, gége- és tüdőhurut és egyéb mellbajok. Idült gyomorhurut, makacs bélrekedések. Csúsz és kőszvény, valamint aranyeres bántalmak és különféle női bajok stb. — A sváb-hegyi vizgyógyintézet május 15-én nyílik meg. — Igen kellemes és díszes gyógyhely. Az intézetet és vizgyógyászati ismertető könyvecskét szivesen küld ingyen és bérmentve **az igazgatóság.**

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapestben megjelent és minden könyvtárban kapható — az osztrák tartom. számára Szelinski György es. k. egyet. könyvtáránál Bécsben, I., Stefansplatz 6.

A

MAGYAR BÜNTETŐ ELJÁRÁS KÉZIKÖNYVE.

IRTA **SZÉKÁCS FERENCZ** a budapesti kir. törvényszék alelnöke.

Második, átdolgozott kiadás.

Ára füzve 1 rft 60 kr.

Franklin-Társulat nyomdája. (Budapest, egyetem utca 4. szám.)

MAGYAR JELZÁLOG-HITELBANK

4%-ot kamatozó nyereséyménykötvényei

100 rft névértékben.

1887-ben még két sorsolás: egyszer 100,000 forint és egyszer 50,000 forintos főnyeresémményel s több melléknyeresémményel.

Legközelebbi huzás folyó évi május hó 15-én.

Minden kötvény legalább 100 rftal visszafizetetik a minden kötvény, ha az a névértékkel már vissza is fizetett, vagy arra már nyeresémmény is esett, tovább is részt vesz a további nyeresémményhuzásokban, **ugy hogy egy kötvényre több ízben is eshet nyeresémmény.** A kötvények az állampénztáraknál óvadék s biztosíték gyanánt elfogadjatnak. **Napi árfolyamon kívül részletfizetése is adjuk ezen kötvényeket, és pedig: 15 havi 7 rft 20 kr.-jával összesen 108 rft-ért.** Ily eladáskor a befizetés tartama alatt a nyeresémményjog a vevő illeti, ellenben a folyó kamatok javunkra esnek s a belyeg s postadíjak a vevő által viselendők. 3257

Magyar leszámítoló- és pénzváltóbank, Budapest, Dorottya-utca 6, (Wurm-udvar).

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapestben megjelent és minden könyvtárban kapható — az osztr. tart. számára Szelinski György es. k. egyet. könyvtáránál Bécsben I. Stefansplatz 6.

A BELGYÓGYÁSZAT TANKÖNYVE

ORVOSNOVENDÉKEK ÉS GYAKORLÓ ORVOSOK SZÁMÁRA

IRTA **Dr. PURJESZ ZSIGMOND** a belgyógyászat egyetemi ny. r. tanára Kolozsvárt.

A SZÖVEG KÖZÉ NYOMOTT SZÁMOS ÁBRÁVAL.

Ára füzve 11 rft.

3255 **Üzletfelszámolás folytán hatóságilag engedélyezett**

végeladás.

Mindenemű szövet, rövid és divatárut tetemesen leszállított legolcsóbb szabott árakon eladunk és figyelmeztetjük a t. közönséget, hogy üzletünk felszámolása ritka alkalmat nyújt **legjobb minőségű** áruikkal legújantósbab beszerzésére. Az üzleti berendezés szintén a legolcsóbban eladó. — Ünep és vasárnapokon az üzlet zárva marad. Kiténő tisztelettel

HAGER ÉS BUCSÁNYI

V., bécsi utca 10. szám.

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapestben megjelent és minden könyvtárban kapható — az osztr. tartományok számára **Szelinski György** es. kir. egyetemi könyvtáránál Bécsben I., Stefansplatz Nr. 6.

IGAZSÁGÜGYI RENDELETEK.

A m. kir. kormány által kibocsájtott törvénykezési rendeleteknek **GYŪJTEMÉNYE.**

Betűrendes tárgymutatóval ellátva.

Bíróságok, ügyvédek stb. használatára.

1875—84. évi folyamok.

Ára egy vászonkötetbe kötve 4 rft.

Az 1885 és 1886-iki évi folyam külön, füzve 60 kr.

18-DIK SZÁM. 1887. BUDAPEST, MÁJUS I. XXXIV. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és 1 egész évre 12 rft POLITIKAI ÚJDONSÁGOK együtt: 1 félévre — 6 * Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG 1 egész évre 8 rft 1 félévre — 4 * Csupán a POLITIKAI ÚJDONSÁGOK: 1 egész évre 6 rft 1 félévre — 3 * Kétfoldi előfizetéseket a postailag megfizetett utalványokkal is csatlakoztatják.

KÉT OLASZ MINISZTER.

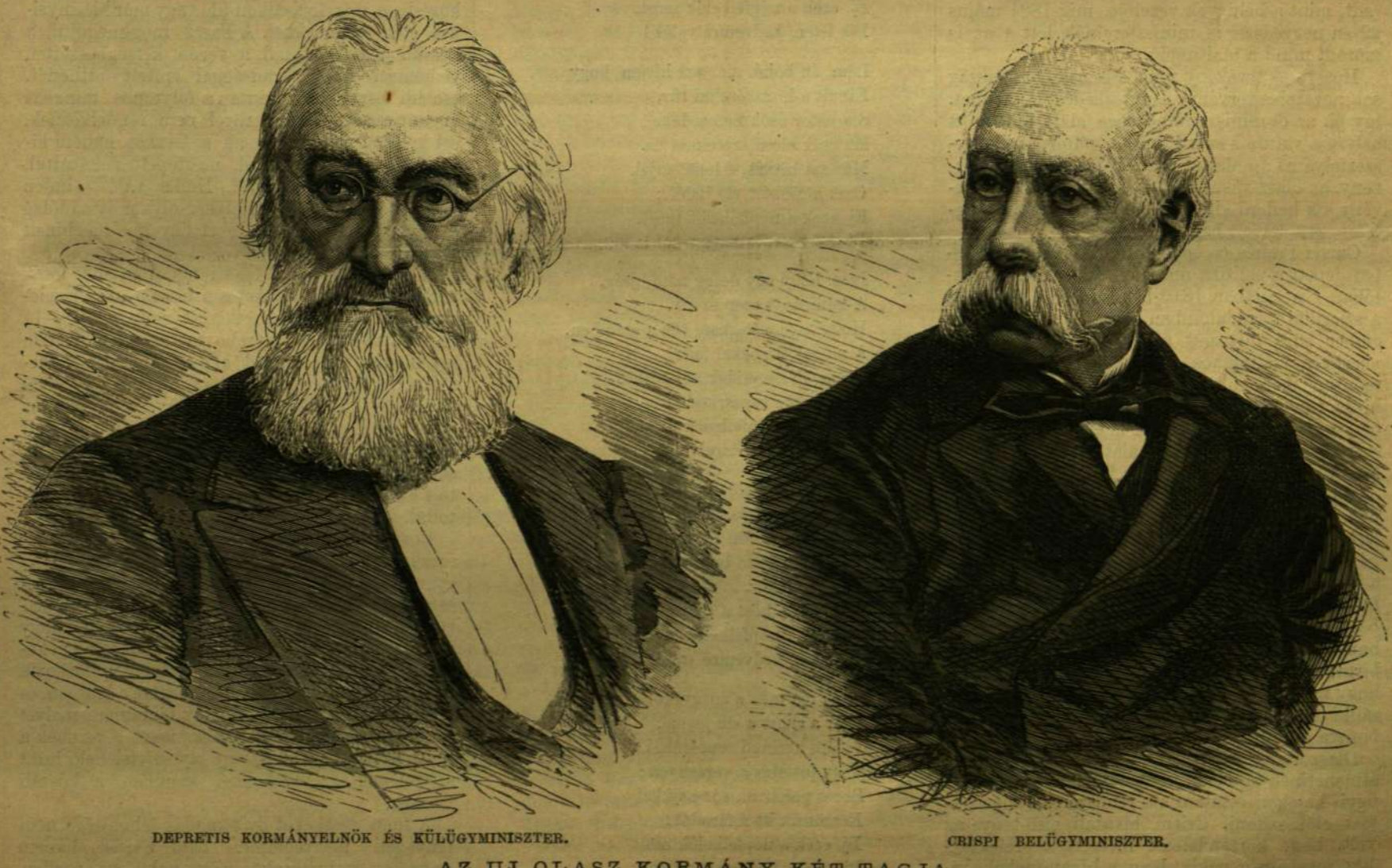
DEPRETIS ÉS CRISPI.

A gyarmatosító politika, mely a mióta ujabban fölmerült, sorra buktatta az ezt követő kormányokat: — Franciaországban Ferry erős kormánya Tunisz, Madagaskar, de kivált Tonking miatt visszalepni kényszerült; Salisbury Egyiptom miatt Gladstonnak volt kénytelen átengedni azóta ismét visszanyert helyét; sőt maga a hatalmas Bismarck is csak a legnagyobb erőfeszítéssel bírta keresztülvinni nyugat-afrikai és zanzibari terveit, — a gyarmatosító politika, mondjuk, Olaszországban is miniszterválságra vezetett. Olaszországban a miniszterkrízisek nem ritkaságok ugyan, de annál veszedelmesebbek, mivel ott a züllött pártviszonyok miatt nem könnyű dolog a visszalépő miniszterek helyett más alkalmasokat találni.

Az olaszok afrikai expedíciója, mely már kezdetben is Mancini visszalépésére vezetett, midőn Ras Allulah hadai Dogali mellett 500 olasz katonát lemészároltak, úgy hogy azóta az olaszok által megszállt Massauát folyvást fenyegetik az abiszíniai csapatok, legújában ismét négy minisztert buktatott meg, és pedig Robilantot, a külügyek vezetőjét, Ricottit hadügyminisztert, Tajani és Genala minisztereket. A Depretis-kabinet bukását megpecsételé a képviselőháznak határozata, melyet márczius 11-én Crispi bizalmatlansági javaslata provokált. A ház 214 szavazattal 194 ellen elvetette ugyan a bizalmatlansági szavazatot, csakhogy a többség olyan csekély vala, hogy Depretis nem remélte ezzel tovább vezethetni az ország kormányzatát. Ülés után lakására hivta a tekintélyesebb képviselőket s késznek nyilatkozott az ülészakot berekeszteni s Ricottit, Genala és Robilant helyére másokat hívni a kabinetbe.

A tárgyalások soká folytak s az új miniszterium csak ápril 4-ére tudott megalakulni olyformán, hogy Depretis miniszterelnök kezébe veszi a külügyek vezetését is, Crispi, az indítványt tevő, lesz a belügyminiszter, Zanardelli az igazság-, Saracco a közmunka-, Bertole Viale pedig a hadügy élére áll, a kabinet többi tagja pedig megmarad és pedig Magliani a pénzügyi, Coppino az oktatásügyi, Brin a tengerészetügyi, Grimaldi pedig a földművelés-kereskedelmügyi tárczát tartja meg.

Az olasz miniszterválság mi reánk nézve sem volt közönyös, különösen mivel épen arra az időre esett, midőn a monarchiánk, Németország és Olaszország között kötött szövetség további sorsa vala eldölendő. Tudvalevő dolog, hogy e szövetség létrejöttének olasz részről főtényezője épen Robilant, az egykori bécsi olasz követ vala s az ő kilépése épen ez időben a szövetség meguji-

tására épen nem volt biztató jelnek tekinthető. Az e miatt úgy nálunk, mint Németországban támadt nyugtalanság azonban elenyészett, midőn Umberto király a távozó Robilantot a fekete sashalálal tüntette ki, ezzel jelezvén, hogy politikáját nem kárhoztatja s hogy a közepurópai hármass szövetség megújításától nem vonakodik.

Nagyobb aggodalmat szült azonban a Crispi belépése a miniszteriumba abból az okból, mivel az államférfiának Franciaország iránti vonzódása ismeretes s mivel irredentista hajlamaiból sem csinált titkot soha. De nem olyan fekete az ördög, a milyennek festik. Az irredentisták terveinek most sem alkalma, sem ideje; hogy pedig Crispi talán jobban szereti a francziát, mint a németet: abból épen nem következik, hogy amazzal emez ellen háborúba menni is kész lenne. Sőt Crispi, midőn a kamara elnöke volt, meglátogatta Berlint s úgy ez alkalommal, mint azóta többször is kijelentette, hogy úgy a béke, mint a művelődés érdekében melegen óhajtja a közepurópai szövetségnek minél szorosabbá fűzését.

A mi már most az ez alkalommal bemutatott két olasz államférfiának élete pályáját illeti, DEPRETIS Agostino 1813. január 31-én Mezzana-Corte-Batterinóban született Stradella mellett s politikáját 1848-ban kezdte meg, a midőn is az olasz kamarában mint Bromi képviselője megjelent. Egy évre rá már Brescia polgári kormányzója lett. 1860-ban Garibaldi alatt Szicília produktóra lón s e minőségében e szigetnek Piemonttal való egyesítésén működött. Két év múlva a közmunkák és építkezések minisztere lett Rattazzi miniszteriumában, majd 1866-ban tengerészügyi, aztán pénzügyminiszter a Ricasoli kabinetjében. 1867-től egész 1876-ig csak mint képviselő működött a politikában, Rattazzi halála után azonban átvette az ellenzék vezérletét. Minghetti miniszteriumának bukása után baloldali kabinetet alakított, melynek ő volt az elnöke s egyuttal pénzügyminisztere, Crispi belépése után azonban a külügyek vezetését vette át.

Cairolit kabinetjének, mely 1878 márcziusától decemberéig vezette az ország ügyeit, Depretis nem volt tagja, de aztán a miniszterelnöki tiszten kívül a kül- és a belügyi tárczát is ő vezette s Cairolit második miniszteriumának is tagja maradt, mint a belügyek vezetője, míg 1881 május 29-én negyedszer is miniszterelnök lett s az is maradt mind a mai napig.

Hosszú és tevékeny működésének Olaszország sok nevezetes törvényét és intézkedését köszönhet. Így pl. az ő miniszterelnöksége alatt állítottatott helyre a valuta s szünt meg a papírpénz kényszerfolyama; ő alatta jött létre a választási törvény, az olasz vasutálózat kiépítése iránti törvény s a haderő kifejlesztése, természetesen természetesen fölemelt hadi budgettel.

CRISPI Francesco ép úgy, mint Depretis, 1848-ban lépett a politika mezéjére. Ribero di Girgentóban, Sziciliában 1819-ben született, részt vett a szicíliai forradalomban s ama negyvenhárom ember közé tartozott, a kiket a győzedelmes reakció az általános amneszticiából kizárt. Piemontba menekült tehát, azonban, mint Mazzini hívét, innen is kiűzték s oda csak 1859-ben térhetett vissza ismét, a mikor is egyike volt amaz ezer hósnak, kik Garibaldi alatt Szicília elfoglalására indultak s Marsalánál kikötöttek.

1861 óta mindig tagja volt az olasz parlamentnek, sőt 1876-ban az alsókamarának elnöke is lett s a következő évben tanulmányutat tett Európában. Nicotera bukása után belügyminiszter lett a Depretis kabinetjében, de kétjűzéséggel valódtatván, már 1878-ban ki kellett a miniszteriumból lépnie. Ez akkor nagy zajt csapott por azonban fölmentésével végződött, noha soha sem bírta magát teljesen kitisztítani azon vád alól, hogy midőn 1854-ben megnősült, akkor egy korábbi házassága törvényesen és véglegesen fölbonthatva még nem volt.

Olaszország jelenleg alakult kormányát csak átmenetinek tekintik, melynek feladata a pénzügyi bajokon segíteni s a rendszeres közigazgatást előkészíteni. Crispi hivatali első tényleg az volt, hogy körendeletet intézett a prefektekhez, meghagyva nekik, hogy a hivatalnokok ré-

széről történő minden törvényszerűt és erőszakoskodást szigorúan megtoroljanak. E rendelet következtében mondott le Róma polgármestere, Torlonia herceg, Olaszország leggazdagabb embere, képviselői mandátumáról, melyet az összerühletlenségi törvény ellenére egy év óta viselt.

Crispi e rendeletével is csak annak a rég ismert erélyének adta újabb bizonyítékát, melytől az igazságszolgáltatás és közigazgatás reformjának keresztülvitelét reménylik. A pápa világi uralmának az egyház befolyásának az állami ügyekbe határozott ellenese ugyan, de sokkal okosabb államférfi, sem hogy már ez által radikális rendszabályokhoz kívánna nyulni ez irányban. A társadalmi kérdések irányában elfoglalt álláspontját egy Palermóban tartott beszéde jellemzi, melyben kifejtette, hogy századunk a munkások emancipációjának a százada; hogy az általános szavazatok megnyitotta a munkások előtt az utat az ország kormányzatához is, azonban, hogy a keze munkája után élő ember képviselő lehessen, napi díjra van szüksége, a mi Olaszországban, tudvalevőleg, nincs s végre, hogy az állam kötelessége a népet szabadságra nevelni, a tudatlanságot és butaságot leküzdeni s az egyház befolyását ártalmatlanná tenni.

Kétségkívül tartalmaz egy programot s keresztülvitelét még Olaszországban is, a hol annyi lehetetlennek látszó dolgot láttunk megtörténni a hatvanas évek óta, óriási erőfeszítésébe fog kerülni akármely kormányának. De Crispiről azt tartják az olaszok, hogy ha egyáltalában keresztül tudja vinni valaki: akkor ő az ember ez idő szerint.

A NÉPFÖLKELOK.

Ihol ni, lám, a régi láng még
A honfűzvény fellobog;
Ma is seregbe gyűl a népség,
Ha zeng a kúrt s perdul a dob.
Ma is megéri a hazának
Minden fia a riadó;
Ej, ezek a népfelkelők most,
Biz Isten, kedvemre valók!

Ki hitte volna, mire képes
Ez a kigúnyolt ivadék;
Hogy azt a rozsdamarta kardot,
Mint apja, ő is bírja még?
Süveg fején, dereka övben,
Elbír kemény nyakravalót;
Ej, ezek a népfelkelők most,
Biz Isten, kedvemre valók!

Lám, én bohó, már azt hívém, hogy
Kihűlt a honserelmi tűz,
S a bator ösök nemzedéke
Ma csak ocsó szemmel tűz.
Már azt hívém, a léha sarjak
Csak a csókerék élő-halók;
Ej, ezek a népfelkelők most,
Biz Isten, kedvemre valók!

Igaz, hogy egy dolog nem ujság,
A honleányi szép érem,
Hogy kard a kézben, tűz a szemben,
A nők előtt sokkal félér.
Gyöngék s szelidek az erőshöz,
A bátorhoz ragaszkodók;
Ej, ezek a népfelkelők most,
Biz Isten kedvemre valók!

Asszony ha volna, a ki nem néz
Kedvtelvé dőlözeg bajnokot;
A könnyű vállon egyenes főt,
S napbarizottá homlokot;
Talán, talán! . . . ej, de ne bánssuk,
Megilleti a hőst a csók;
Ej, ezek a népfelkelők most,
Biz Isten, kedvemre valók!

Játék ma még a sorgyakorlat,
Akár a sport a sík jegen;
Vidám keringő zenezónál,
Vagy futtatók a versenyen;
Boros pohárral, verszájakkal
Köszöntik itt a fíradót;
Ej, ezek a népfelkelők most,
Biz Isten, kedvemre valók!

De majd ha ég döng, majd ha vész zug,
Ha a halál esz csókokat,
S omló piros vér áradatja
Borítja el a síkokat;
S ti a hazáért halni készen
Fölzengitek a riadót:
Előre! — akkor lesztek ám még
Igazán kedvemre valók!

FEJES ISTVÁN.

A FECSKE.

(Folytatás.)

Ha azt hinné valaki, hogy a fecskék egy és ugyanazon időben jelentkeznek édes hazánk minden egyes részében, erősen tévedne, mert nem jelentkeznek egy és ugyanazon időben hazánk minden egyes részében. A délszakibb, illetőleg az alantabb fekvő helyeken jelentkeznek legelőbb, e helyekről húzódnak feljebb-feljebb, és felvonulási út gyanánt rendszeresen nagyobb folyók völgyeit választják. E völgyekből térnek jobbra, balra, a szárat, a mint a patakok ömlenek a nagyobb folyóba be, és így rendszeren minden visszatér öregebb pár minden akadály nélkül megtalálja elhagyott, kissé megroggalt fészket.

Itt, a magas központi Kárpátok alatt, a szepességi fecskék csak akkor fognak jelentkezni a kedves fecskék, midőn például hazánk Tisza-völgyén már mindegyik elhelyezkedett, feltalálta régi otthonját, és elkezdődött újabb vagy a tatarozás vagy a teljes építkezés. És igen természetes is, mert más a fejlődés a Tisza-völgyében, más a szepességi fecskék, ott korábban nyílik a virág, lombosodik az erdő, zöldül a vetés, mint itt, és így az élelmül szolgáló apró legyek és szunyogok jelentkezése sem egyforma. Ha a füst, a fali, vagy pedig a kőszáli fecskék megérkezési idejét tekintjük, azt fogjuk tapasztalni, hogy az sem esik egy és ugyanazon időre. Legkorábban jelentkeznek a füst fecskék, ezek után jönnek a fali fecskék, és midőn már ezek kedvvel és nagy szorgalommal hozzáfogtak a fészkek javításához, illetőleg újabb építéséhez: érkeznek meg csak a kőszáli fecskék.

Csendesen keresik fel a füst és falifecskék a mult esztendői otthon rongált maradványait, sajátos sűrűlő lármát csapnak a kőszáli fecskék, nyilsebességgel keringnek a templom, illetőleg a torony körül, sebes repülésük közben szemelven ki magoknak a költsére alkalmas falrepedéseket, tetőzet alatti hasadékokat, nem egyszer kerülvén heves és elkeseredett összeütözésbe a már tojásaikon ülő vagy már kicsinyeket etető verebekkel. A harc meg-megújul, a kőszáli fecske támad, a veréb kétségbeesetten védelmezi nagy fáradtsággal épített otthonát, családi fészket, de miután a folytonos támadás visszaverésére kellő erővel nem rendelkezik, ott kell hagyniok necsak a fészket, hanem kicsinyeket is, két testtel, megtépett ruházzal, keserűséggel telt szívvel. Hiába való minden leselkedés, hiába lép fel olykor-olykor támadólag a legyőzött, az ellenség eber figyelme meghusit minden támadást.

A nagy veszteség feletti fájdalom még csak tűrhető, ha a száműzetés a fészkek-rakás kezdetére esett, az így bekövetkezett szünetet 10—14 nap alatt könnyen helyrehozza a szerelem, de nem így, ha már tojások ültek, vagy ha már bekövetkezett a boldog szaporodás, a száműzetés így sokkal fájdalmasabb, mert az egész tavaszi munka, az édes szerelem megsemmisült, és az elvesztett boldogságot nem lehet többé visszavarázsolni, sem sirással, sem a szív melegségével. Napokat tölt a himveréb elvesztett fészke körül, felborzolt tollal, sajátos szomorú csiripeléssel.

Rövid idő alatt szét lesz rombolva fészkek, tojásaik kidobva és nincs rá eset, hogy a legyőzöttekből győzők lennének, mert a hódítókat egyike folytonosan örködik, minden megkísérelt támadást visszaver, hasztalan minden igyekezet, mert még a nagy bánat és veszteség feletti kétségbeesett erő sem képes eredményt felmutathatni. Szépen nyilatkozik itt a bűn büntetése, vissza lesz fizetve a kölcsön, és meg kell kóstolnoki ama nagy fájdalmat, melyet ő a fali fecskéknek okoznak, mert a verebek a falifecskékkel szemben ép oly szívtelenek, mint szívtelenek a verebekkel szemben a kőszáli fecskék.

A füst fecskéket ily támadás lehetősége nem fenyegeti, megvédelmezi őket a füst, hanem azért ők sem biztosak teljesen, nekik is van ellen

ségük: a kormos czicza, mely nem csak a kicsinyek peccenyéjére vágyik, hanem kiterjed étvágra a szülők testére is, és gyakran az egész család elpusztításával végződik a meg-megújított véres támadás.

A kőszáli fecskék ép úgy, mint a denevérek, feltűnő rövid lábakkal bírnak, emélfogva a földre nem léphetnek, itt élelmök beszerzését veszedelem nélkül meg sem kísérhetik, és ha bármely körülményű fogva mégis a földre kerülnek, innét felrepülésük teljes lehetetlen, mert a minden repülést megelőző ugrást nem tudván megtenni, kénytelenek itt jobbra-balra ugrosni mind addig, míg valamely iskolás gyermek vizsgálja fel nem fedezi, és ilyenkor vagy visszakapják szabadságukat, vagy, a mi sokkal valószínűbb, nagy megkínzatusuk folytán kiszívendnek.

A szegény kőszáli fecskék iránt nagyon mostohán járt a természet el akkor, midőn megtöltötte nekik a földön a szabad mozgást, a sutgó lombok közti édes pihenést. Folyton ott repdesnek, hol magasabban, hol alacsonyabban, a templom-torony körül, élelmük is e módon szerzik be, az ő számukra nincs a levegőn más terített asztal, gyorsan és hirtelen kell elbánniok a legyekkel, nincs módjukban a talált kővér falatot nyugodtan és gyönyört okozó étvágygyal elfogyasztani.

A kőszáli fecskék most említett természeti sajátosságuknál fogva fészkeik anyagát sem hordhatják össze, de mivel a családi élet utáni vágy az ő szívüket is boldog érzelmekkel tölti meg, emélfogva kényserítve vannak arra, hogy kész otthonra tegyék szert, és megindítják a támadást minden vonalon. S hogy mi eredménye van a háborúskodásnak, azt eléggé jelzi a templom körüli keserves verebcsiripelés.

Ha azonban oly helyre kerülnek a kőszáli fecskék, a hol verébfészkeknek még csak nyomja sincsen, a fészkekéhez megkívántató alkalmas anyag nem található, tojásaikat akkor kényelmes fészkek hiányában csekély összegűtött porba és finomabb faltörmekbe helyezik el s ott költik ki.

Fészkeket elhagyva, előbb a nyílás szájjá hozkúznak, majd néhány centiméternyire a nyílás szájától leesnek, és csak eses közben terjesztik szét szárnyukat s repülnek tovább. Visszatérve fészkeikhez, éles körmeikkel a falrepedés szeleibe kapaszkodnak, és csak kuszvámszáva juthatnak a nyíláson belől, s érik el fészkeiket. Ha azonban a falrepedés szele sima, s körmeiknek nem nyújt elég biztos támpontot, háromszor-négyszer is meg kell próbálkoznok a fészkekhez való jutással.

Napközben keveset lehet hallani éles süvöltéseiket, ekkor fészkeiket őrzik, de ha szép az idő, minden reggel 8—10 óra közt, este naplemente előtt, elmaradhatatlan a sebes repülés közt csapott lármá; ha azonban az idő borongós, vagy esős, a világ minden kincséért sem hagynák el fészkeiket. Nélkülözésök kitartó, éhes gyomorral várják az ég kirulését.

A kicsinyek gyomra e nagy türelemmel nem bír és így esik vagy nem esik, mindegyik megkívánja a maga élelmét, de a szülők hajthatatlanok maradnak minden könyörgéssel szemben, mert csak akkor néznek élelem után, ha az eső teljesen elállt, s a magas mennyboltozaton itt-ott már szakadoznak a fellegek. Az ilyen kőszáli fecskéknel rendszerint azt tapasztaltam, hogy minden lármá nélkül keringnek a magas torony körül, s fogdosák a gyéren jelentkező apró legyeket.

Mig a füst, illetőleg fali fecskék messze bebarangolják a kedves vidék minden zége-zugát, a hol költenek, addig a kőszáli fecskék soha sem távoznak messze a toronytól vagy a templomtól, s repülésüknek legelőbb jellemvonása, hogy az folytonosan körben történik, de hogy bármely körülményű fogva valaha egyenes irányban repüljenek, azt nem tapasztaltam soha. Egy másik jellemzetes tulajdonságuk továbbá az is, hogy csak csoportban élnek, 20—30-an keringenek a magas torony körül egy csoportban. A legkisebb csoport a mit följegyezhettem, 4 tagból állt. Ez a minimum. A legnagyobb csoportban 32 kőszáli fecskét számoltam meg. Ez volt a maximum.

Vándor-madaraink közt egyetlen egy sincs, mely oly rövid ideig időznie köztünk, mint a kőszáli fecske. Május utolsó vagy június első napjaiban érkeznek meg és azonnal, minden előkészület nélkül a költséhez fognak. A felnevelés oly kedvező viszonyok közt történik, melyek lehetővé teszik, hogy már június hó utolsó vagy augusz-

tus hó első napjaiban ismét távozhatsanak. Soha sem tapasztaltam, hogy a szeptembert köztünk várták volna be. 1886. május hó 29-én hallottam az első kőszáli fecske süvöltését és június hó első napjaiban már mindnyájan megérkeztek. Július hó 26-án még láttam a templom körül replesni, hallottam sajátos süvöltéseiket, 27-én azonban hirtelen eltűntek és többet nem is jelentkeztek már. Július hó 28-án délelőtt 9—10 óra közt nagy zivatart és jégeső tombolt a szepességi fennsíkon, melynek elmúltával szokatlanul lehűlt a levegő. Megéreztek-e a kőszáli fecskék e közelgő zivatart, ez elől menekedtek-e el, csak hosszabb és behatóbb tanulmány fejthetné meg, annyi azonban bizonyos, hogy gyönyörű verőfényes és meleg júliusi napoknak kell járni akkor, ha a kőszáli fecskék csak augusztus első napjaiban vesznek tőlünk bucsut.

Érdekes jelenség továbbá a kőszáli fecskék életében az is, hogy június hóban magasabban keringenek a magas torony körül mint július havában, s e jelenségnek oka szerintem az, hogy míg júniusban magukon kívül senkire sem terjed ki figyelmeük, gondoskodásuk, addig július havában a fiatal sarjadék is számot tesz, ezek kedveért maradnak közelebb a fészkekhez, hogy a gyenge kicsinyek annál hamarabb érhessek el — ha elfáradtak a próbarepülésben — a drága otthon.

A nap leszálltával madaraink is egymásután sietnek az éjjeli nyugodalomra, lassan-lassan elcsendesül a nagy természetben minden madárdal, minden élő lény, csak a kőszáli fecskék tartoznak azon kevesek közé, melyek kivétel képeznek, a mennyiben mindennap — ha csak nem esik — legyen borult vagy derült a mennyboltozat, naplemente után egyenként hagyják el fészkeiket, s csapnak nagy lármát a torony körül, mely nem ritkán még esteli 9 órakor is hallható. 9 óra után azonban ők is tökéletesen elcsendesednek.

Gömörben, így szülővárosomban, Rozsnyón is, gyakrabban lehet találkozni oly felfogással, mely azt iparkodik bebizonyítani, hogy a fecskék közül számtalan sokan melev, kábult állapotban alszószták át a hosszú telet télgyeredőink odvas fáinak belsejében. Hallottam magam is állítani, még pedig oly egyentől, a ki állítólag maga is meggyőződött fölé, és saját szemével látta, hogy midőn a fürdő forrás a "Rakos" dűlő déli oldalának egy részét kora tavasszal tűzől anyagnak kivágták, több tölgyfa-oduban találtak füst fecskéket, melyek a nap melegek kitéve szemléltomást éledezték, merevségük hanyatlott, míg utóljára egészen eltűnt, és akkor olyanok voltak, mintha kábító álom vett volna erőt szervezetükön. Hallottam továbbá azt is, hogy az ily módon talált fecskék, odujokba visszahelyezve, április végén mindnyájan teljesen felébredve hagyják el azt.

Természetesen én ez állításokat saját tapasztalataimmal nem támogathatom, annyi azonban tagadhatatlan, hogy ha figyelemmel vizsgáljuk a fecskék különböző időbeli jelentezését, és azt, hogy a füst fecskék rendszeren előbb érkeznek meg, később távoznak el, mint a fali fecskék, a nép hiedelmének lehet némi alapja.

Egyébiránt a fecskéknek különböző időben megjelenésüket én leginkább arra a körülményre fektetem, hogy csak akkor kelnek útra, midőn már természet ősztönük sejteti velök, hogy a táplálékokul szolgáló különféle apró rovar-világ már éledezik, mert az az egy bizonyos, hogy a füst fecskék első táplálékukal a lakóhelyeink körül jelentkező nagyobbacska ganajlegy szolgál, mit a fali fecskék soha, vagy csak a legnagyobb szükség esetén vesznek magokhoz, a mennyiben az ő étvágyuk finomabb szunyogfajok felé hajlik. Állításomat megerősíti a fali fecskék ama természeti sajátosága is, hogy élelmüket a föld felett csak bizonyos magasságban szerzik be, a hol már nagyobbacska legyek nem élnek, mert ezek természete az, hogy csak ott élnek, a hol rothad valami s széküket kényelmesen helyezhetik el. A fali fecskék az országutak mentén, közel a föld felett soha sem fogdosák a legyeket, mint a füst fecskék, ők magasabban járnak, a honnét gyönyörűbb a kilátás, a hol finomabb peccenyé található. E természeti sajátosságuktól csak kicsinyeik etetése idejében térnek el némileg, a mennyiben e napokon alantabban is járnak, s gyakrabban láthatók nagy áldást ígérő gyümölcsös kereteink felett, házuk körül, közel ferköznek a magasabb házak, templomok falaihoz, a legyek fogdosása közben neki-neki csapnak, mint az esti bogár a

falnak, minek czélja a pihenő legyek fölverése. A táplálási idő alatt közelebb térnek a patakok, folyók füzeszeihez, a hullámzó vetekek felett sem ritkák, s itt versenyre kelnek a füst fecskékkel. Vissza a magasabb régióba csak akkor térnek, midőn a kicsinyek tele gyomorral, nyugodtan ki-kikandikálnak a fészkek nyílásán, de mindannyiszor behúzzák kis fejüket, valahányszor idegen fecske ér a fészkek közelébe.

Az élelemgyűjtés mellett a fecskék általában nagy ügyességgel járnak el, nincs rá eset, hogy a már megtelt szájból csak egy szunyoglábacskát is földre esnek, és mikor fölkeresik fészkeiket, csőrük úgy néz ki, mint egy buzogány, annyi benne a sok szunyog és más rovar.

A fecskék, megérkezésük után, nem látnak azonnal a fészkekhez, előbb néhány napot pihennek, és csak midőn már eléggé kibeverték a nagy út fáradalmait, kezdnek el tanakodni egymással a további teendők felett, míg végre abban állapodnak meg, hogy közös erővel megkezdik a fészkekhez szükséges alkalmas helyek keresését.

Nehez munka az, különösen fiatal párnak, a mennyiben természeti ösztönükön kívül semmi más tapasztalatra nem támaszkodhatnak. Bele kerül 8—10 napba is, míg alkalmas helyet találnak, s megvethetik családi boldogságuknak alapját.

Az ember valóban megismeri a szepességi, mely csodálatraemelő vastűrellemmel próbálgatják a fészkek-épitést itt is, ott is, de sehol sem lehet alapját megvetni. A munka azért szakadatlanul foly tovább, kedves csieseresűket folytat hallatják s meglehet, hogy épen e szivből jött, szivhez küldött szavakból merítenek erőt, jókedvet.

A fészkek körül a fali fecskék fáradoznak a legtöbbet, ők végzik a legfáradtságosabb munkát, mert az ő fészkeiket a füst fecske fél, vagy még annyiból sem álló nyitott házikójával, a kőszáli fecskék innen-onnan összehordott, régi fészkek törmelékéből álló, vagy a verebek-től elvett otthonával összehasonlítani sem lehet.

A nagy fáradtságot végre is siker koronázza, mert a nagy keresés után mégis találnak alkalmas helyet, és megvethetik drága otthonuknak alapját, mely alapon aztán könnyen eszközölhetik a további építkezést.

Mindenütt, természetesen magasabb házak falain — a hová csak tekintünk téved, láthatni kisebb-nagyobb megszáradt sárdarabokat, melyek azt mutatják, hogy itt is, ott is meg lett kísértve a fészkek-épités, de az akadály legyőzhetetlen nagy-nak bizonyult, a mennyiben, mihiyest csak nagyobbacska sártömeg volt együtt, elvált a faltól, és leesett a földre. Ez még azonban nem nagy baj, helyre lehet azt pótolni mihamar, de komoly baj az, ha a már majdnem bevezgett fészkek meggyöngyöznek. Ez is megtörténik, magam is tapasztaltam, hogy a fészkek akkor vált el a faltól, midőn már alig volt rajta valami igazítási való.

A fiatal sebuldrudásnak rendszeren szomorú következményei vannak, mert megjegyzendő, hogy e most elbeszelt fészkek-katasztrófa csak teljesen fiatal házasfeleknél következik be, melyek minden komolyabb megfontolás nélkül sietnek és sietnek az építkezéssel, ennek folytán hasonlatos lesz házikójuk a homokra épített házhoz, melyet a legcesekelyebb zivatart is halomra dönt. A régiebb párok lassan építenek, de biztosan, őket nem éri veszedelem, legfőképpen ha a verebek kergetik ki paradicsomukból.

A fali fecskéknek feletten nagy gondot kell fordítani a fészkek alapvetésére, és fordítanak is, láthatjuk ezt ama sok sárfoltokból, melyekkel magasabb házak falain szerte mindenütt találkozhatszunk.

Vándormadaraink mindegyikénél azt tapasztaltam, hogy ha egyszer bele kezdtek a fészkek építésébe, meg nem pihennek mindaddig, míg csak tökéletesen el nem készül; a fali fecskék e tekintetben kivételt képeznek, mert midőn fészkeik körülbelül egy negyed-része kész, még akkor is, ha a sarat csak a ház előtt kell összegyűjteni, 1—3 napot pihennek. Ezeket a munkaszüneti napokon fordul meg az egész családi boldogság, a fészkek sorsa, a mennyiben tapasztalataim szerint a fészkek hullással akkor a leggyakoribb, midőn az egy negyed-részeben kész. A fecske-pár sűrűn látogatja meg, örömmel látható, ha a fészkek tartja magát, csieseresűk mintha azt mondaná: lásd, lásd, szilárd munkát végeztünk. Beülnek mindketten a fészkekbe, hosszabb ideig maradnak benne, minek czélja

bizonyára alig lehet más, mint hogy ez uton is megtudják fészük ellentárási képességét, mert mindketten súlylál bírnak, bárha csekélyl, mely nyomást gyakorol a fészekre. E műszaki próba-idő leteltével újból nagy szorgalommal látnak a félbeszakadt munkához és 7—8 nap alatt — beleértve a szünetidőt is — a fészek teljesen kész; megjegyzendő azonban itt, hogy csak abban az esetben lesz a fészek 7—8 nap alatt kész, ha az időjárás normális.

Az időjárás nem mindig kedvez a fészkeknek fészük rakása alkalmával, mert ha például száraz napok járnak, az építési munka csak igen lassan halad előre, vagy a mi szintén bekövetkezik, egészen megakad. Az első esetben a kedves fészkeknek messze vidéket kell bebarangolniok egy csipetnyi sár miatt. Teleszedik kis csűrüket, s óvatosan emelkednek fel a levegőbe, csendesebb repüléssel közelednek a fészkekhez, de alig van ovatosságuknak eredménye, mert vagy elszórják a sarat, vagy megszárad, a minnek hasznát nem vehetik, a mennyiben természetes tapadási ereje megszűn, óhajtott céljának meg nem felel, s mind a földre esik.

Eső után minden megváltozik; már a felkelő nap erős munkában találja kis építészünket. Egyik kirepül a fészekből, a másik belerepül, de mindegyik épít valamit, és így egy nap alatt gyakran helyre van útvé az idő okozta mulasztás.

Különben ha azt hinnék, hogy minden puhított sarat alkalmasnak találják fészük rakásához, akkor nagyon csalatkozánk, mert ennek ellenkezőjéről könnyen és minden nehézség nélkül meggyőződhetünk az által, ha a fészkek figyelemmel kísérjük a sár-gyűjtés idejében. Gyakran perczekig lépkednek a sárban, megnézik itt is, ott is, de sem ezt itt, sem azt ott alkalmasnak nem találják, kiejtik szájukból a csipeteket, és e művelet mindaddig ismétlődik, míg csak alkalmas, czéljuknak megfelelő sáranyagot nem találják. Ilyen kiválasztott helyről hord azután nem egy fecske-pár, hanem gyakran 8—10 pár is gyors egymásutánban sarat, mintha attól félénének, hogy egy erősebb ellenség rájuk üt.

Nekem e körülmény mindenkor feltűnt és hogy megtudjam az okát, vizsgálat alá vettem az e helyeken található sarat. Összehasonlításból kitudt, hogy az ilyen helyeken a sárnak bizonyos tartósságot kölcsönöz a ló-ganój puha szalma-, illetőleg széna-része. És később akárhol, és akárhányszor összehasonlítás eszközltem, mindenkor és mindenütt a most említett eredménnyel találkoztam. A patakparti sáraknál szintén ugyanezt tapasztaltam, azon különbséggel mégis, hogy itt még más növényi részcsekek is találhatók a sárban, melyek annak összetartósságát nagyon is előmozdítják.

A sárban található nevezett növényi alkatrészek azonban még nem biztosítják a fészek kellő összetartósságát, a mennyiben minden egyes fali fecske fészek mellett, különösen ezek alsó része közt, hol kevesebb, hol több hosszabb szénaszálakkal is találkozunk, melyek gyakran teljes hosszúságukban a fészekbe be vannak építve ép úgy, mint az ujonnan épült házaknál látjuk a vaspántok beépítését, melyeknek czélja a falak összetartósságát előmozdítani.

A fűsti fészkek fészke mellett is, ámbár itt a fészek lapos természete nem igen kívánja az összetartósságot előmozdító növényi alkatrészeket, mégis a szénaszálak beépítése szintén gyakori, s feltűnő a dologban az, hogy az első költést végező fűsti fészkek rendszeren több szénát építenek be fészükbe, mint a már másod-, illetőleg harmadik ízben költött pár.

Oly sarat tehát, melyben apró homokszemek akár gyéren, akár nagyobb mennyiségben találhatók, fészük építő anyagául nem használnak. Még azt is, a mit nagy fáradtsággal összehordnak, fele részben péppé gyúrájk, minden alkalmatlan anyagot kivetnek belőle, nehogy később repedést idézzen elő a fészekben.

A fészek alapvetése, annak bolthajtásos befejezése jár a legnagyobb elővigyázattal s éber figyelemmel, mert itt is, ott is erősen kell a falhoz tapasztani.

Minden fali fecskefészek építésénél azt tapasztaltam, hogy itt is világosan kivehető a belső és külső falak közti különbség; az sima, ez érdes és darabos, melyen úgy szólván minden egyszerűre hozott sármennyiséget tisztán meg lehet különböztetni. A számos kiálló halmocsa igen emlékeztet a csizom héjára, csak hogy ott job-

ban kidomborodnak a halmocskák, mint itt. A mi a fészek nyílását illeti, semmi rendszert sem voltam képes megállapítani, mert egynek a nyílása felül van jobbról, másiknak balról, a harmadiknál egészen oldalt, majd legfelső részének épen kellő közepén. Nagyságuk sem egyforma, mert az egyik nyílás nagyobb, a másik kisebb, ott öregebb és kifejtettebb pár költ, itt fiatalabb s kevésbé kifejtett. A mint a fészeknyílások különböznek egymástól, úgy különböznek magok a fészkek is. Ez kisebb, az nagyobb, ott az építési stíl ellen nem lehet kifogást emelni, itt azonban az első pillanatra szembe ötlük a köny-

PODAGRÁSSY (DOPPLER «ILKA» CZIMŰ DALMŰVÉBEN).

«LORENZO» (GOUNOD «HOMEÓ ÉS JULIÁ»-JÁBAN).

«LEPORELLO» (MOZART «DON JUAN»-JÁBAN).

«CSIPKÉS TAMÁS» (ERKEL «ÉRTÉLEN HÓSEJ»-BEN).

FŐPAP (GOLDMARK «SÁBA KIRÁLYNŐJE»-BEN).

KŐSZEGHY KÁROLY.

«PIETRO» (AUBER «PORTICII NÉMÁ»-JÁBAN).

nyelmtűség, a hamaros munka, a minnek következtében a fészek meggörbül, egyik része kiáll, a másik része behajlik.

VIDONYI JÓZSEF.

(Folyt. kövtek.)

KŐSZEGHY KÁROLY.

Hét éve lesz, hogy megemlékeztünk e helyen a nemzeti színház egy kegyeletes ünnepéről s annak hősről, Kőszeghy Károlyról, ki mint az intézetnek harminczhét év óta tagja, akkor töl-

tötte be, és pedig teljes testi és lelki erőben, hatvanadik évét.

Tüneményeszerűnek mondtuk már akkor is azt a jelenséget, hogy valaki azon a pályán, melynek virágzása kora rendszerint csak néhány évig szokott tartani, oly hosszú ideig, évtizedekig fenn tudja magát tartani egyenlő magasságban, a nélkül, hogy hanyatlásra keljen gondolnia. Harminczhét esztendő fölötté nagy idő oly foglalkozásban, mely annyira meg szokta viselni művelőit, mint az operaénekesek pályája s teljes joggal mondhattuk, hogy Kőszeghy Károly e tekintetben talán egymagára áll a művészet történetében.

Azóta Kőszeghy még hét esztendőt töltött a művészet szolgálatában s betegsége idejét, mely másfél év előtt ágyba dönté, leszámítva, egy pillanatig sem hagyta el a küzdőtér, melyre hivatása állítá s most, midőn nyugalomba vonul, negyvennégy évre mutathat rá, mint olyan időre, mely alatt ő a dalmének mindig megbízható, erős oszlopa volt.

Ámde e nagy idő egymagában véve a sors véletlen kedvezésének is vehető, melyben a kiválasztott ember a kedvezésnek csak tárgya s nem egyszersmind tényezője is. Nem is ez az, a mit Kőszeghy érdemének felróni tartozunk. Az azonban már tisztán az ő egyéni érdeme, hogy ezt a negyvennégy esztendőt azon a közpályán miként töltötte el?

És ha ezt vizsgáljuk, akkor mondhatjuk igazán Kőszeghyt a legnagyobb ritkaságnak úgy is mint művészt, úgy is mint embert, úgy is mint magyar embert.

1843-ban hozta le Bartay Ede, a nemzeti színház akkori igazgatója Bécsből, hol az akkor 23 éves Kőszeghy — akkor még Purth — mint fiatal theológus, szülői akaratjához képest lelkes pályára készült, de mint kitűnő érczes hangú énekes Mayer Karolina, a bécsi opera ünnepelt művésznője buzdítására Weinkopf kitűnő tanártól énekleckéket is vett s már több hangversenyben sikerült a figyelmet magára vonnia. Nem könnyen engedett Bartay hívásának, tudva, hogy az által megszomorítja puritán gondolkodású szüleit, kik a mily nagyra tartották a fiúknak szánt papi pályát, ép oly kedvezőtlenül ítéltek meg a szinpadot. De az ifju bizott magában s valóban egész élete, minden ismerőse tanu reá, hogy szülői megnyugodhattak benne, mert ő a lelkes állásában sem lehetett volna tisztesebb, becsülésre méltóbb életű, mint a minőnek az anyai császnak kitett színészi pályán mindenkor maradt.

Nagy dolog az, hogy valaki iránt egy hosszú szini pályán, a hol az ellentétes érdekek surlódására annyi alkalom, a hol minden aprólékos dolog a rokon- és ellenszenv érzelmeit kelti föl, soha egy pillanatra se inogjon meg pályatársai becsülése, s rendkívül szilárdnak kell lenni az ilyenben az erkölcsi alapnak, hogy a pályatársak egymás közti viszályaiknak is mindig benne keressék a legigazságosabb biráját, mint az Kőszeghynél történt, kinek becsületessége, kötelességtudása, igazságszeretete és szelid jósága példabeszédszerű lett és maradt mindvégiglen a pályatársak között.

Ez már csakugyan nem a véletlen sors kedvezése, hanem az ember érdeme, a ki megmutatta hogyan lehet egy végtelenül sikos talajon is szilárdan állani s biztos léptekkel, a lelki nemesség, a rendületlen erkölcsi alap birtokában.

Az ember ez érdemével párosul a hazafié. Művész hazája széles e világ, mondja a költő és követi a — művész. Nem a drámai művész, mert azt anyanyelve úgy is a hazához köti s ritka eset, hogy tökéletesen elszakítsa egy idegen nyelvet és hazát cseréljen. Az énekes művészek azonban csakugyan nyitva a világ s mehet bárhová, a hol tehetségét tán jobban méltányolják s na-

KŐSZEGHY KÁROLY KIVÁLÓBB SZEREPEIBEN.

Kalmár P. fényképei után.

gyobbat markolhat ki az elismerésből és anyagi jutalomból, mint a mennyit egy kis nemzet hazája megadhat. S látszik is, hogy csak az nem teszi, a kiből a hazafiság lenyomja az egyéni hir- és pénzvágy merleget. Közszeghy, noha ő sem volt híjával a kesegtető csibításoknak, soha meg sem is kísérlette külföldön érvényesíteni képességeit, hanem itt maradt e kis hazában s itt is ugyanannak a műintézetnek a kötelekeiben, melynek jó és balsorsában híven s teljes odaadással működött. Változtak az intézet vezetésében személyek, rendszerek, ő haladt a maga útján békén, változatlanul, tudva, hogy a kötelesség útja mindig egy és ugyanaz, bármi rendszer és vezetés alatt. Utolsó betegsége idejéig lezártva, mindig helyt állott, a hová állították, soha ő miatta kitűzött darabot elhalasztani, a műsort megváltoztatni nem kellett, soha előadásról, próbáról el nem késett, pedig alig volt az operának olyan elfoglalt tagja, mint ő. Minden szerepét pontosan betanulta otthon, önállóan nem egyszer esett meg, hogy betegedés miatt vagy egyéb okból a föllépésben akadályozott más tag helyett hirtelen föllépett oly szerepekben is, melyeket már évek óta nem énekel. Az ilyen teljesen megbízható, mindenkor helyt álló művészt nagyon meg szokták becsülni mindenütt: de ő neki egész hosszú pályája alatt soha eszébe nem jutott ezt a saját javára használni ki, fizetése emelésevel soha elő nem állt s beírta azzal, a mire sokszor értetlen emberek becsülték képességeit. Minden terhet, mit vállára róttak, kötelességszámba vette, s a kötelesség hí teljesítésében is az a puritán jellem maradt, a milyennek a papi pályán készült.

1843 márczius 7-én lépett föl a nemzeti színpadon először az «Alvajáró»-ban, mint Rudolf s ugyanakkor énekelte Sarastro nagy áriáját Mozart «Varázssíp»-jából. S azóta negyvennégy éven át nem fordult elő a magyar operában olyan dalmi, melyben a mély hangú férfiszerepet ne énekelte volna. Közszeghy e tekintetben is unikum. Más művészeknek egész repertoírja öt-hat darabból áll, s azzal járják be a színpadokat. Közszeghy szerepeinek száma meghaladja a száznegyvenet s ezek csaknem kivétel nélkül nagy és nehéz szerepek, melyeket harmincz éven át egyedül csak ő énekel, csak az utóbbi időkben könnyített rajta Odry, Ney. Nem kevesebb mint 3547 színi előadásban vett részt művészi pályája alatt, nem számítva azt, hogy a belvárosi plébánia nagy miséin és oratoriumain s tömérdek hangversenyben is énekel.

A szerepeiről összehajlított kimutatásból érdemes fölemlíteni, hogy például Erkel «Hunyadi László»-jában 258-szor énekelte Cilleyt, Meyerbeer «Profétá»-jában 158-szor Zakariást, Verdi «Faust»-jában 146-szor Mephistót, Gounod «Troubadour»-jában 106-szor Fernandót, Flotow «Márhá»-jában 83-szor Plumkettet, Auber «Portici néma»-jában 80-szor Pietrót, Mozárt «Don Juan»-jában 75-szor Leporellót, Meyerbeer «Hugenottái»-ban 74-szer Marcelt, Auber «Fekete dominó»-jában 67-szer Gil Perezet, Meyerbeer «Ördög Róbert»-jében 65-szor Bertaromat, Halévy «Zsidónő»-jében 61-szer a biborokot, Beethoven «Fidelio»-jában 59-szer Roccot, Erkel «Bánk bán»-jában 54-szer Tiborcot s kitűnően kidolgozott szerepei voltak, melyekben 20–50-szer lépett föl, Auber «Fra Diavolo»-jában Giacomo, «Körmives és lakatos»-ában a lakatos, a «Boldogság első napja»-ban Littpoll, Bellini «Norma»-jában Orovero, «Alvajáró»-jában Rudolf; — Donizetti «Don Pasquale»-jában a czimzerep, «Dom Sebastian»-jában Sylva, a «Bájital»-ban a doktor, «Borgia Lukréczia»-jában Gabetta; Erkel «Bánkban»-ában Székely, «Dózsa György»-ben Barna, «István király»-ában Gellert; Wagner «Lohengrin»-jében a király, «Bolygó Hollandi»-jában Daland, Tannhäuser-ében az ögróf; Meyerbeer «Éjszaki csillag»-ban két kitűnő szerepe is volt, a czár és Griczenko; «Dinorá»-jában a vadász, «Afrikai nő»-jében Don Pedro; Verdi «Aidá»-jában Ramfis, «Rigoletto»-jában Sparafucile, «Ernani»-jában Don Sylva, «Don Carlos»-ában Marquis Posá; Mozart «Figaro lakodalmá»-ban Figaro meg a kertész; Nicolai «Windsori vig nő»-ben Falstaff; Weber

«Büvös vadász»-ában Gáspár és a remete; Rossini «Tell Vilmos»-ában Walter, «Sevillai borbély»-ában Bartolo meg Basilio; David «Lalla Roukh»-jában a baskir; Offenbach «Elisondoi leány»-ában Vertigo; Herold «Zampá»-jában Capuzzi; Dániel; Thomas «Hamlet»-jében a király meg az első sirásó, «Mignon»-jában Farno stb.

Természetes, hogy itt csak főbb szerepei vannak felsorolva, melyekben kitűnő alakításai voltak különösen a buffo-szerepek, melyek Benza halála után mind rá maradtak. E sorozat nem meríti ki az általa betanult szerepeket, de ez is több mint elég, kimutatni művészetének páratlanul mondható sokoldalúságát s bámulatos szorgalmát és kitartását. Nincs egyetlen nevesebb dalmi-szerző, a ki ne volna képviselve repertoírjában s nem fordult elő a nemzeti színház operájában nagyobb énekes darab, melyben neki ne lett volna szerepe.

1880-ban nehéz csapás sújtotta a művészt. Ekkor halt meg neje, Merényi Emilia, kivel 24 évig élt boldog házasságban, melyből három derek fia származott, a kiket derek honpolgároká nevelt föl.

Mintegy másfél év előtt a betegség ágyba döntötte a törhetetlen erejének látszó művészt. A gondos ápolásnak sikerült nemcsak életét megmenteni, de egészségét is visszaadni. Sőt hangját is visszanyerte, annyira, hogy bucsuzól fölléphetett. Egyik legjobb szerepét, Gil Perez választotta a «Fekete Dominó»-ban, melyről oly sok kellemes estét szerzett közönségének. A busú ápr. 18-án úgy a pályatársak, mint a közönség részéről fölötte érzékeny vala s tanúságot tett arról a szeretetről és tiszteletéről, mely az érdemes művészt egész pályáján körülvette s elkíséri most is, midőn abba a nyugalomba vonul, melyre senkinek nincs igazabb érdeme, mint a hazai művészetnek szentelt munkás élet ötödik év-tizede után ő neki.

A HÓDÍTÓ ROBUR.

VERNE GYULA REGÉNYE.

FORDÍTOTTA HUSZÁR IMRE

XIII. FEJEZET.

(Folytatás.)

Melyben Prudent bácsi és Evans Phil végig mennek egy egész oceánra, a nélkül, hogy tengeri betegségbe esnének.

Milyen lassan multak az órák a tengeri utazás alatt, ha az egyhangúságot semmiféle természeti tűnemény se szakította félbe. Ezenfelül a nap is mind rövidebb és a hideg mind csipősebb lett. Prudent bácsi és Evans Phil csak ritkán látták Roburt. A mérnök bezárkózott kabinjába, kijelölte a földalbrason az ut irányát, meghatározta, valahányszor csak tehetta, a léghajó földrajzi helyzetét, feljegyezte a légsúlymérték, a hőmérők és a chronometerek állását és beírta a hajókönyvbe az utazás valamennyi eseményét.

A két utitárs pedig jól beburkolozott a köpenybe és folyóist azt leste, hogy nem tűnik-e fel délre valamely szárazföld.

Frycollin, Prudent bácsi egyenes meghagyására, a szakácsot igyekezett kikérlelni a mérnök felől.

De ki adhatott volna hitelt a ravasz gascognei fieszkó állításainak? Szerinte Robur majd az argentin köztársaság egykori minisztere volt, majd admirál, majd az Egyesült-államok nyugdíjazott elnöke, rendelkezés alatti állapotban levő spanyol tábornok vagy indiai vicekirály volt, a ki magasabb állást keresett a felhők közt. Majd milliókra rugó vagyonnal bírt és e kincseket razziaival szerezte, a melyek őt a közboszullás czélpontjával jelölték ki. Majd a léghajó építésével tönkre tette magát vagyonilag és kénytelen volt nyilvános mutatványokat rendezni, hogy visszaszerezze a pénzt. A mi pedig azt a kérdést illeti, hogy meg fog-e állapodni valaha és valahol — nem! soha! Legalább a földön nem. Hanem szándékozik felutazni a holdba és ott megtelepedni, ha talál valamely kedvére való helyet.

— Nos, Fry pajtás! . . . Ugy-e bár, örülsz már előre, hogy megláthatod, mi minden történi ott fenn?

— Én nem megyek el a holdba . . . Nem akarok oda menni! — felele a bamba néger, a ki késpenzül vette a szakács minden szavát.

— És miért nem, Fry, miért nem? Összeházásitanánk valamely szép és fiatal holdlakónéval és a holdban is elszaporítanád a szerencsén fajt.

Mikor Frycollin mindezeket az ostobaságokat elmondta a gazdájának, Prudent bácsi belátta, hogy semmiféle felvilágosítást se nyerhet Robur felől. Nem is gondolt többé egyébre a boszu-állásnál.

— Phil, — mondá egy napon utitársának, — ugy-e bár, most már teljesen tisztán áll előttünk, hogy a menekülés lehetetlen.

— Teljesen lehetetlen, Prudent bácsi.

— Legyen! De egy ember mindig szabadon rendelkezhetik maga felett és ha kell, élete feláldozásával . . .

— Ha ezt az áldozatot meg kell hoznunk, hozzuk meg mielőbb! — viszonáz Evans Phil, a kinek flegmatikus vérékanta is megsokalta már a dolgot. Igen, ideje, hogy véget vessünk ennek az állapotnak. . . Hova megy az *Albatros*? . . . Most rézsút halad át az Atlanti-tenger felett és ha irányt nem változtat, el fog érni Patagonia, majd a Tűzföld partjaira. . . És aztán? . . . Vajon megint visszatér-e a Csöndes-tenger fölé, vagy megint el fog-e kalandozni az éjszaki sark felé. . . Ettől a Roburtól minden kitélik! . . . Ebben az esetben veszte volnánk. . . Következőleg nálunk beállt a véltlen önvédelem esete és ha veszünk kell. . .

— Ne veszünk el a nélkül, — egészíté ki Prudent bácsi, — hogy boszút ne álltunk és ezt a léghajót meg ne semmisítettük volna mind-azokkal együtt, a kik rajta vannak.

A két utitárs idáig jutott tehetetlen és kényeszerülve magába fojtott dühében. Igen, ha már meg kell lenni, feláldozzák magukat, hogy megsemmisítsék a feltalálót titkával együtt. És akkor nem élt tovább néhány hónapnál e csodálatos léghajó, a melynek kétségtelen fölényét minden egyéb légi jármű felett végre is kénytelenek voltak elismerni.

Ez a gondolat oly mélyen gyökeret vert elméjükben, hogy képesek se voltak egyébre gondolni a végrehajtásnál. De hogyan hajtsák végre? Birtokukba kerítsenek-e egyet a készletben levő robbanó gépek közül és azzal röptessék a legvöbe az *Albatros*? Hogy ezt megtehesék, a löporos kamrához kellett férközniök.

Szerencsére Frycollinnak sejtelve se volt a tervekről. Arra a gondolatra, hogy az *Albatros* a levegőben felrobbanhatna, képes lett volna elárulni a gazdáját.

Julius 23-án tűnt elő a szárazföld a Szűz-hegyfoknál, a Magellán útja bejárásánál.

Az év e szakában, az ötvennegyedik fokon túl, az éjszaka már csaknem tizennyolcz óráig tartott és a közpérmérséklet hat fok volt a fagy-pont alatt.

Az *Albatros* nem hatolt előbbre déli irányban, hanem követte a szoros kanyarulatát, mintha út akart volna menni a Csöndes-tengerre. Miután elhaladt a Lomes öböl felett és elhagyta északra a Gregory hegységet és nyugatra a Brecknocks hegyeket, elérte Panta Arena nevű kis chiliti falut épen abban a pillanatban, mikor a templom harangja legjavában züggött, majd a régi Port-Famine telepet.

A léghajó utasai nem ítélték meg, vajjon a patagoniaiak, a kiknek tüzei itt-ott látszottak, csakugyan magasabbak-e a rendes emberi magasságnál, mert biz azok ily magasságból valamennyien törpék gyanánt tűntek fel.

De e rövid napok alatt mily látványokban részesültek! Meredek hegyek, örökhoval borított ormok, lejtőiken sűrű erdőkkel, a szárazföldek közé beekelt tengerek, öblök, a melyeket a szigettenger felszigetei és szigetei és a Clarence, Dawson és Desolation területek képeznek, esatornák és hegyfokok az egész kibonyolihatlan utvesztő, a melyet a jég már egyetlen szilárd tömeggé alakított át a Forward hegyfoktól, a melynél az amerikai szárazföld végződik, a Horn hegyfokig, melynél az új világ végződik.

Azonban midőn Port-Famine fölé értek, kétségtelemmé vált, hogy az *Albatros* folytatni fogja útját dél felé. A Braunschweig felszigeten levő Tarn és Gréves hegy közt elhaladva egyenesen a Sarmicato óriási jégborított orma felé tartott, a mely kétezer méternyre emelkedik ki a tengerből a Magellán szoros felett.

Ez a fuegioiak vagyis a Tűzföld lakóinak országa.

Hat hónappal előbb, a nyár derekán, a 15—16 óráig tartó napok alatt, mily szépek és termékenynek mutatkozott volna a föld, különösen

a déli részekben! Ilyenkor minde-nütt mezők láthatók, a melyek sok ezer állatnak nyújtanak táplálékot, őserdők, óriási fákkal, fűzekkel, bükkökkel, nyirekkel, ciprusokkal, páfránokkal, a melyeken tömegesen barangolnak a guanakók, a lámák és a struczmadarak.

Mikor az *Albatros* villamos fáklyái kigyuladtak, a vadludak, ruczák, buvárok ezrei hullottak a fedélzetre — százsorta több mint a mennyi a François Tapage rendelkezésére álló helyiségben elfért volna.

Persze ebből az következett, hogy a szokottnál több dolga lett a főszakácsnak, a ki ezt a vadat oly módon tudta elkészíteni, hogy a hús olajos melléke teljesen elenyészett, de sokkal több dolga lett egyszersmind Frycollinnak is, a ki nem bírta magától megtagadni az élvezetet, hogy meg ne kopaszson tizet vagy tizenkettőt ezen érdekes szárnyasok közül.

Ez este abban a pillanatban, mikor a nap leáldozni készült, vagyis délutáni három óra tájban, egy nagy tö tönt fel felséges erdők közepette. A tö egészen be volt fagyva és a jégtáblán néhány benszültöt korcsolyázott, a lábakra erősített hosszú szántalpalakú készülékek.

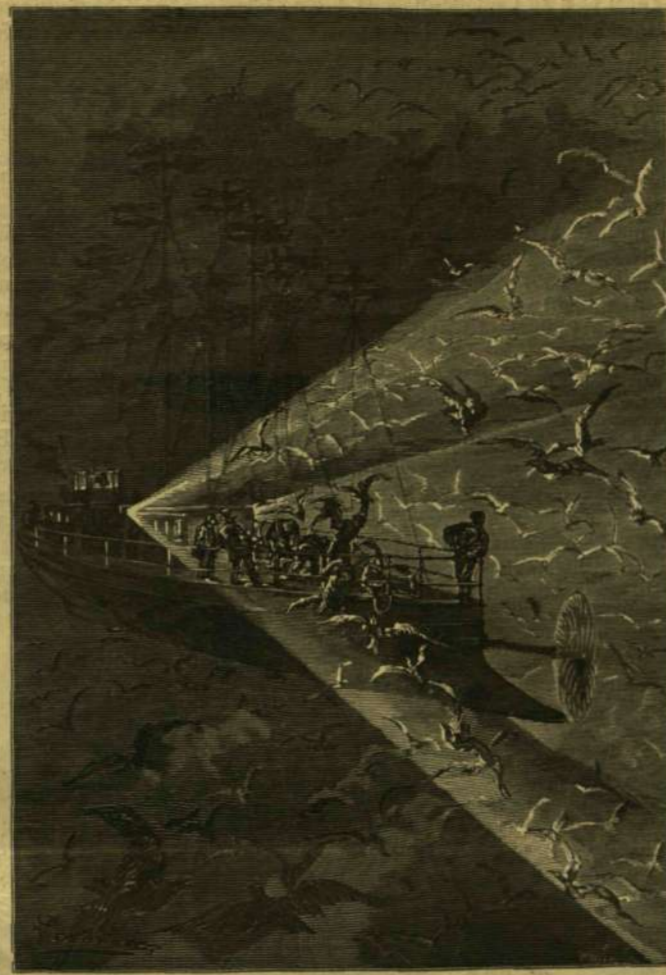
E tűzföld-lakók az *Albatros* látára rémületükben szerteszét szaladtak s mikor már nem bírtak szaladni, elrejtöztek és meghúzták magukat mint a vadállatok.

Az *Albatros* folyvást déli irányban haladt, a Beagle esatornán túl, túl a Neverin szigeten, a melynek görög neve szinte kissé visszasan hangzik a távoli vidékek durva hangzása nevei közt, túl a Wollaston szigeten, a melynek partjait a Csöndes-tenger legszűkebb vizei mossák. Végre, miután a dahomeyi partoktól fogva hétezer ötszáz kilométernyi utat tett meg, áthaladt a Magellán-szigettenger legvöbe szigetekéi, majd a valamennyi közül legmesszebb délnék fekvő Horn-fok felett is, melynek szikláit az örökös hullám-törés folyvást pusztítja.

(Folyt. kov.)

A KUTYÁK A NÉMET ELŐRSI SZOLGÁLATBAN.

Az európai kontinensen már csaknem minde-nütt megvalósított népfelkelői rendszer sem ad a harcúvagyó katonák nézete szerint elég ágyútöleket. A német katonák a legutóbbi őszi gyakorlatok alkalmával kísérletet tettek a kutyák bevonására, kiket mint tábori öröket és áthcsátókat lehetne nézetek szerint használni, különösen ha a kutyák az egyes csapatok embereit már eléggé megismerték s minden idegen iránt ellen-szenvet költenek fel bennök. Lausitzban a lübeni brandenburgi vadász-zászlóalj már hosszabb idő óta tesz ilynemű kísérleteket leginkább juhász-kutyákkal, de vannak másfajta kutyák is. Minden csapatnál két kutya tanul egy fővadász felügyelete alatt. Legelőször arra tanítják őket, hogy az őrhelyiségtől pontosan visszafussanak a táborba. Minden kutya nyakán van egy bőrtáska, melyben az ellenségre vonatkozó jelek vannak. Ha e levélhordói tisztelet már egészen pontosan végzik, arra tanítják őket, hogy felkeressék az eltvedteket és megsebesülteket. Minden katonát ismervé ösztönök és szaglások által, könnyen feltalálhatják őket; erdőben és eszérjében különösen fontos dolog ez. A kiképzés harmadik foka abban áll, hogy őrt álljanak. Az éjjeli őrhöz adják őket, a midőn szaglások s finom hallások lehetővé teszi, hogy az öröket az ellenség meg ne lepje. Másrészt azonban káros is lehet, hogy kora ugatásuk által az ellenséget figyelmeztetik. Kutyákat különben már régebben is viték háborukba. Az 57-ik gyalogezred kutyája a nagy francia-német háboruban végig részt-vett s minden katonát ismert s minden idegen katonát megugatót és megtámadott.

MIKOR AZ ALBATROS VILLAMOS FÁKLYÁI KIGYULADTAK.

A HÓDÍTÓ ROBUR.

RAS ALLULAH ÉS TÁBORKARA.

Robilant, Olaszország külügyminisztere, az olasz kamarának ez év január 8 26-án tartott ülésében kijelentette, hogy az olasz csapatok által a Vörös-tenger partján megszállott Masz-szava város miatt aggodalmaskodni fölösleges, azt nem fenyegetik komolyan az abisszíniai se-regek, mert ott elég erő van a barbár horádák támadását visszaverni: az a bokorban bujkáló néhány hábeszi, a ki ott csavarog, nem érdemi meg, hogy figyelemre is méltassák.

Az olasz külügyér nem sejtette még akkor, hogy ugyanazon napon, mikor e beszédet mondá, sőt már egy nappal előbb is Ras Allulah abisszíniai vezér csapatai a Masszava biztosan védelem czéljából olaszok által megszállt Saati faluban oly rettenetes mészárlást vittek végbe az olasz katonák között.

A dolog így történt: Három olasz század s 50 főből álló szabad csapat, együtt mintegy 500 ember január 25-iken megindult Masszavából azzal a megbízatással, hogy az e várostól valami öt óra járásnyira eső Saati olasz helyőrséget ellássa élelmiszerral. Utközben megrohanta őket Ras Allulah, János abisszíniai király vezére s Saati közelében tönkre verte és fölkoncolta, úgy, hogy összesen csak talán ötven katona birt elmenekülni. Az egész szállítmány, az ágyúkkal együtt, Ras Allulah kezébe jutott.

A hábeszi negus vezérének, e hadi ténye után, egész Európában híressé lett neve. Az olasz közvéleményben a vereség híre képzeltetelen felháborodást szült, mely elharapodott a politikai körökre is, annyira, hogy Robilantnak s négy miniszter társának, a kik nem bírtak tájékozottsággal a helyzet fölül, a kormányból ki kellett lépniök.

Egy német képes lap nyomán képpen is bemutatjuk a hábeszi generális, Ras Alluláht, alevézereivel, Saba Kareivel, Vol Gebberinnel, Nol du Gedderrel s még két tisztjével, nem különben nevével, Mariammal együtt. E képek eredetijét az említett lap a Reiche-testvérek, nagy állatkereskedők útján kapta, kik 1886-ban egyik legügyesebb s a hábeszi viszonyokkal ismerős utazó ügynöküket, egy Lohse nevűt, Ras Allulah vezér tartományába küldték, hogy itt állatokat vásároljon számukra. Az itt bemutatott képek Zander misszionáriusnak vizfestésű képei után készültek, a ki néhány évvel ez előtt huzamosb ideig tartózkodott Abisszínában. Lohse Masszavából levelel fordult Ras Allulához, azt kérvén tőle, engedné meg neki és társainak, hogy az említett czélból

Abisszínia éjszakai részeibe mehessenek. A válasza nem soká várattott magára. Ras Allulah nem csak az engedélyt adta meg, hanem meg is hitta Lohsét és kísérétét saját udvarába, Asmarába, biztosítván az utazót, hogy semmitől sem kell tartania, sőt biztos lehet a vezér barátságáról, ki megbizta kapitányát, Sala Kareit, hogy várjon rájuk Ailetben. Ninos egyébre szükség, csak értesítsék, mikor indulnak el Masszavából.

Néhány nap múlva, mikor Lohse épen utra készült, Sala Kareitől is érkezett egy hábeszi nyelven írott levél, mely annyira eredeti, hogy csonkítás nélkül közöljük, a mint következik: «Lohse Károly urnak, Reiche-testvérek, Prussia - bellet - (ország) - belüli kereskedők utazójának Masszavában. Sok üdvözetet küldök im Neked s irok is Neked, mert Ras Allulah, az én vezérem s az én naphoz hasonlítható parancsolóm azt parancsolja nekem, hogy Téged katonáimmal elkísérjelek Ailetől Asmaráig. Válaszolj Gindába azonnal, mikor indulsz Masszavából, hogy a kellő időben Ailetben lehessenek.

«Hoz-e magaddal fegyvereket is? Asmarában kitűnő fogadtatásban részesülsz. Igen szeretnék egy szép szőnyegvet meg egy jó puskát. — Sala Karei.»

Teljesen fölkeszülve s a podgyász szállítására szükséges állatokkal ellátva, 1886 január 4-iken indult el Lohse társaival. Első éjjeli tanyájuk Um Kulluban vala, az itt fölköltött olasz erőd ágyúinak oltalma alatt. Másnap, öt órai út után, érkeztek Saatiba, az olaszok utolsó állomására, melyet akkor a basibozukok, az olaszok által zsoldba fogadott szerencsének tartottak megszállva. Az itt január 26-án bekövetkezett katasztrófa igazolja azt a fölvetést, hogy Gené tábornok, az olasz megszálló hadak parancsnoka, nagyon is semmibe sem vette az abisszíniaiak erejét. Lohse sajnálkozásának adott kifejezését a Saatiban állomásozó katonák sorsa fölött, kik az itt fakadó ivóvíz-forrás nagy sőtartalmától sokat szenvednek. Négy órai út után az utazó elérkezett Ailetbe, hol Sala Kareivel, Ras Allulának legvitézezt s leginkább rettegett kapitányával volt találkozendó. Ailet egy buja növényzetű völgyben fekvő, hat faluból álló hely, melyet pompás akác-erdők borítanak, mint fürdőhely is nagy hírt, számos kentartalmú forrás fakadván itten. Abisszíniból, Nubiából, Egyiptomból ezer beteg látogatja az aileti fürdőket, gyógyulást keresve, melyet a források ingyen nyújtanak.

Sala Karei másnap fogadta az utazókat kunyhóiban, mely valami husz szalmakunyhó között a közepén állt. Daczára a kora reggelnek, már jó pityókos vala a karaván élen büszke ösvényen, jobbra-balra tőle egy-egy fegyverhordozó, mögötte pedig két fegyveres néger, kik közül az egyik még egy üveg brandyt (égett bort) a másik pedig egy értékes messzelátót vitt magával. Majd mintegy ötven lovas és gyalog hábeszi katona következett, szilaj vad alakok, kiknek vigyorgó arczáról nem lehetett levonni semmi jót. Mind-azáltal baj nélkül érkeztek Genébe, Sala Karei lakóhelyére.

Itt magas hegyen vannak fölülve a katonai sátrak s a magaslatról az egész nagy síkság meze belátható. Másnap magas hegyeken, mely völgyeken keresztül haladtak a karavánok egész a Fala Gubeinek nevezett állomás helyéig, a hol az éjszakát töltötték. Másnap a csapat egy gyönyörű rétre ért, a hol a tevéket a buja fűből jól meglegettek. A hegyvidalokon tömérdek, mindenféle fajú antilopot, meg majmot láttak, mely utóbbiak egész közel jöttek a táborhoz. Végre, január 10-iken, megérkeztek Asmarába, Ras Allulah székhelyére.

A vezér «várkastélya» egy hegy tetején állt, mellette mindjárt egy akasztófa, melyen akkor is ott lógott egy nubiai főnök, a máhdi egyik hive. Sala Karei bevezette az utazókat Ras Allulah, a nagy vezér elfogadó termébe, ki egy trónus-széken elterülve könnyed feljállással üdvözölte az érkezőket. A szalmakunyhó egész belseje grékénynyel volt bevonva, melyre néhány török szőnyegeket terítettek. A közepén ott állt egy tűzmedence, melyből kábító illatot terjesztett az egő tömjén. Egy rabszolga lófarkkal űzte a nagy vezérről az alkalmatlan legyeket. Mögötte állott nagy alázatossággal a titkár és egrüttal tolmács, a ki nagyon külöz-

hetetlen egyéniség, nem tudván a nagy vezér sem olvasni, sem írni. Közéleben a pokroczon ott guggolt egy pap, a ki épen a bibliából olvasott az urának. Az elfogadó terem bejáratát tizenkét magasabb tiszt őrizte.

Az utasok letették a magokkal hozott ajándékokat Ras Allulah lábához, ki barátságos fejbólintással adott e fölötti melegezésének kifejezést. Az ajándék állott egy értékes hátultöltő puskából 200 töltényvel, selyemszövetből, aszalt szőlőből, ürömmel készült pálinkából és török szőnyegekkel.

A titkár most fölolvasta a társaság által magával hozott ajánló leveleket, melyek azonban a generalist, úgy látszik, nem elégték ki teljesen, mert csodálkozásának adott kifejezést, hogy az utazók uralkodó császárnak az ajánló levélét nem találja köztük. Beszéde és egész modora azt mutatta, hogy a nagy vezér szintén kötyagos, s hogy e tekintetben környezete is követte a dicső példát.

Az európaiak helyzete nem volt valami irigy-

tására 3 férfi és 4 nő ajánkozott, hogy a községet ön-feláldozásuk által e bajból megmentik. A nők tiltakozására férfiaknak nem engedték meg e tettet és később két nő is megijedt és visszavonult, ketten azonban bátran állották ki a halált. Midőn már meggyúlt a máglya, ők magok hívták föl a körülállók, hogy vágják le kezüket és azokat fiaikkal vitessék el a helytartóhoz, tanúságul, hogy az áldozat megtörtént. Az ünnepélyes tett idején több brahmin késekkel megszurta magát és vérrel feokendete be a máglyát. Mindez fényes nappal az egész falu jelenlétében történt, a hatóságok közegében elszaladtak. Az angol hatóságok szigorú vizsgálat után is csak fanatizmust konstatálhattak.

* **Házasságtörés a golyáknál.** A golyákról közönséges hit, hogy a párját vesztett állat azontul rendszeren egyedül marad. Egy szemtanu igen érdekes adatot hoz fel az ellenkezőről. Háza tetején régóta élt egy golyápár. Egyik nap idegen himgolya jött a fészekhez s megtámadta a himet. Örökig tartott küzdelem s a nőstény, egészen szokatlanul, nem sietett párja védelmére, csak néha kelt fel a tojásokról, rettentően kelepelt s azután ismét visszault rájuk. Este az idegen golya véresen eltávozott s a him, mint

británia négy legjelentékenyebb szentelében évenként mintegy 170 millió tonna kőszén termelnek; ha ez az arány megmarad, a készlet még 6-800 évig tart. Németország szénesebb. Itt még mintegy 50,000 millió tonna kőszén van a földben és maga a westfalai telep ezer évnél hosszabb időre elegendő. Cseh- és Morvaország kőszéntelpei már a közel jövőben kiapadnak. Oroszország készletét nem ismerik eléggé, de mindenesetre igen gazdag. Belgiumban is igen sok kőszén van, de a termelés nagyon költséges. Franciaország, Olaszország, Spanyolország és a többi államok kőszéntermelése a rendes fogyasztásra sem elegendő.

* **A német katonatisztek között** legtöbb rendjele van a trónörökösnek, azaz 72; Pückler gróf főmarsallnak 51, Bismarck hercegnek 48 Perponcher gróf udvari marsallnak 46, Moltke grófnak 44 rendjele van. Bismarck fiai közül az egyiknek 13, a másiknak 18 rendjele van.

* **Az ausztráliai nemzeti ünnep** napjára Viktória állam január 26-át tűzte ki, mivel ezen a napon (1788-ban) érkeztek meg az első gyarmatosok Sidney öbölbe Portsmouthból nyolcz havi utazás után.

* **Wagner-muzeum** nyit meg közelebb Bécsben.

NOL DU GEDDER

VOL GEBBERIN

MARIAM

RAS ALLULAH

SALA KAREI

RAS ALLULAH, A SAATI-I GYŐZŐ, ÉS KÖRNYEZETE.

Ietes, mert Ras Allulah, így mámorosan, nagyon rossz kedvű vala. A nagy kegyelmesen megengedett audienciának vége az lett, hogy a jövevények — hagyják el országát, négy napi ott időzést azonban még is megengedett. Az ajándékok azzal vizsgozta, hogy átküldött egy ökröt s emlékül négy nőstényoroszlannak a bőrét, melynek azonban le voltak vágva a karmai s szőrét is nagyon megviselte a moly, végre egy öreg tehenet, mely már nem tejtelt. Lohse szivesen utasította volna vissza ezt az ajándékot, ha a tolmács sokat jelentő kifejezéssel rá nem mutat — az akasztófára. Örültek aztán, mikor a költséges és sikertelen kirándulás után ép bírral juthattak vissza Masszavába.

EGYVELEG.

* **Ember-áldozat.** Indiában egy mhairwart faluban, mely már 1818 óta áll az angolok hatósága alatt, a jelen évben is történt úgynevezett johur-áldozat, azaz önkéntesen ajánlkozók megégetése bizonyos úgy, ez alkalommal a falu lakosainak a tonki mábob zsarolása ellen megmentése érdekében. A brahminok buzdi-

rendszen, elment eledelet keresni. Éjjel csend volt, másnap reggel azonban ismét megjelent az idegen him s folytatni kezdte a támadást. A háziur a nagy lárna miatt boszankodva s a megtámadottnak is segíteni akarva rájuk lőtt, de szerencsétlen tévedés folytán saját himgolyáját lőtte meg. A hatás váratlan volt. A nőstény nem folytatta tovább a harcot s nem is futott el, de ott maradt a tetőn az idegen himmel. Kezdetben távol voltak egymástól, később azonban a nőstény kiszállott a fészekből s erős kelepélek között közeledett felé. Egy óra alatt körülbelül már megértették egymást, legalább azt lehetett következtetni tetteikből. Mindkettő egyszerre a fészekre rontott, néhány percz alatt kihányták az összes tojásokat s azután mintegy megrémülve saját büntetőköt, hosszas ideig csendesen álltak egymás mellett egy lábón, fejüket mellokre csüszesztve s némán. Hirtelen azonban, egyszerre felrepültek, mind magasabbra, míg végre eltűntek. A ház gazdája soha sem látta őket többé.

* **Az almakivitel** az Egyesült-államokból folyton növekvőben van. 1884-ben még csak 220,000 hordót vittek ki, 1886-ban már 349,000-et.

* **Európa szénkészlete.** Az „Annalen für Bauwesen” újabb kiszámításai szerint Európa szénkészleteire nézve a következő eredmények állíthatók fel: Nagy-

A muzeumban megvannak Wagner összes művei, számos arcképe, levele, a beyreuthi színházra vonatkozó okiratok, Wagner-társulatok alapszabályai, a mester haláláról és temetéséről megjelent hírlapi tudósítások, továbbá író- és dohánysző-készülékei, névjegyei, kése, kanala és villája.

* **Üveghegy.** A ritkaságairól világhírű lett Yellowstone-parkban többek között egy 150-200 láb magasságú és legalább 2 kilométerre terjedő obsidián hegy van, mely egészen mesterséges üveghegy látszik lenni és valószínűleg vulkani eredetű. Az üveghegy 75-100 láb vastag, a felső porhanyó részben elromlott. A déli végen prizma-alakok láthatók. Az üveg színe sötét fekete, világos barna, vérpiros, biborszín és olajzöld és különösen napfényen gyönyörű játéka van.

* **A németek száma** az egész földgömbön mintegy 70 millióra tehető, ebből 43 millió lakik magában Németországban s mintegy 12 millió Európán kívül. Az európai nemzetek között számára nézve most a legelső.

* **Leesett hó sulya.** Közép-Németországban a múlt év december 19-étől 23-ikig átlag 36-9 milliméter hó esett. Egy statisztikus számítása szerint a leesett hó közel 200,000 millió mázsát nyomott volna.

VIRÁGFAKADÁS AZ IPARCSARNOKBAN.

(Tárca az orsz. magyar kertész-egylet idei kiállításáról.)

A botanikus, az amateur, a kedély embere mind a maga különböző módja szerint szereti és ápolja a virágot. A botanikus boldog, ha minél több száritott példányt préselhet itatós papirai közé s nyakatekert barbár hangzású neveket kanyaríthat alája; az amateur el van ragadtatva, ha egy olyan speciere bukkan, a melynek ő az egyetlen tulajdonosa s örül annak, a mi nincs — másnak. Sem egyik, sem másik nem érdekli a kedély, a szív emberét. Övé az első ibolya, mely az erdő szélén félénken rejtőzik, s mind-egy, ha száz is következik utána, az nem kisebbíti előtte becsét; gyönyörrel tölti el a gyöngyvirág, a mint hófehér esengettyűkai ragyogva válnak ki a bokrok sűrű homályából, s cseppet sem törődik Linné és Dioszégi osztályozásával. Előtte a

virág nem a formák hideg birodalma, melybe csak a tudós képes behatolni, nem is az emberi hiúság vetelkedésének tárgya, hanem a természet titkainak mély és általános kinyilatkoztatása, mely sejtelmesen érinti lelkének húrjait.

De akár költő, akár botanikus, akár amateur látogassa meg a magyar kertész-egyletnek a városligeti iparsarnokban rendezett ez évi kiállítását, bizonyosan meg fogja találni a felfogásának szempontjainak legjobban megfelelő oldalt. Mindenki egyetért abban, hogy az idei kiállításnak nemcsak mérete, benyomása nagyobb a megelőzőkénél, de kertészeink izlésének jelentékeny haladásáról is tanúságot tesz. A ki abban a szerencsés helyzetben részesülhet, hogy Emich Gusztáv országgyűlési képviselő s az egylet al-elnöke, vagy Schmierer Aladár egyetemi tanár avatott magyarázatai s buzgó kalauzolása mellett egy rövid körutat tehet a csarnokban, elejétől kezdve egész a gazdag és választékos buffet-ig, az a lehető legkellemesebben oldotta meg egy földközi utazás problémáját, mert a tropikus égőv szűz rengetegétől az északi sarkig, a Földközi tenger virágos partvidékeitől a kelet-indiai tenyészett ragyogó és szingzagad világúig s az Andes és Himalaya csodaszerep flórájáig mindent megtalál, a mi csak exotikus és ritka növényzetben a modern izlés és kényelem igényeinek megfelel. És minő nagy és fokozott igényeknek! — tehetjük hozzá ma már. Ázsia és Amerika őserdői kirabolva járnaknak kincseikkel egy-egy nagyúri salon délszakias díszítéséhez; a fekete földrészt ismeretlen tartományai vegetációjuk minden különlegességeivel költöznek bele a négy fal közé, hogy kényeztetett lakójuk szeszélyes képzetének szolgáljanak, s az őt világrész legjáratanabb útjait élelmes vállalkozók kószálják be, kutatják ki, hogy a megközelíthetetlen természet az ipar és fényűzés igáiba hajtsák.

A virággyűjtő alakjával még nem foglalkoztak regények, nem tették izgalmassá kalandok hőségé, pedig kevés embernek van viszontagságosabb pályája, mint az övé. A délszakiai növényei közt, pompás teli kertjében ásitozva ülő nagyúri delnő aligha sejtji, milyen rendkívüli fáradságba, sőt életveszélybe került egy-egy szenzációt keltő új virágfajnak felfedezése. Hogy a virággyűjtő új fajokat fedezzen fel, gyakran kell oly helyeket koczkatatnia, hová előtte emberi láb nem lépett, legalább fehér ember lába nem. Még boldog, ha csak éhséget és szomjúságot tűr, de többnyire bőrig ázva, tropikus naptól égetve, mosquitók és szilpyok által vérig szurkálva, vagy láztól gyötörve kell abbahagynia munkáját. Hányszor szükség veszelyes helyeken hatolnia át, megáradt folyókön kelnie keresztül, csupán a ravasz benszülötték kalauzolására bízva. S az éghajlat, a vadak és csúszó-mászók minden veszélye mellett is igen gyakran mi az eredmény? Az, hogy hosszas és fárasztó útja után is azt kell látnia, hogy kutatása hiábavaló volt, valamelyik versenytársa megelőzte.

De milyen félséges panoráma az, mely e fáradságkért kárpót! Borneo, Java, Sumatra szigeteinek buja exotikus tenyészeteréről csak egy töredék az, a melyet József főherceg alcuthi kertészetének büszke példánya, a hatalmas *Caryota propinqua*, az egyetlen ismert pálmafaj, melynek ágai vannak, bemutat. Roppant fatörzsek emelkednek mindenfelől, lianák és kuszó növények csüngnek ágról-ágra, vagy fonódnak kezesen fölé a földből. A természet igazi temploma ez,

AZ ÜVEGHÁZBAN.

tetőkön az *epiphytáknak* számtalan faja növi be tömött boltzatként a lombréseket szeszélyesen szeszélyesebb növésben. A gyönyörű testszínű *Cattleya* csak fölvel lefelé nő, mintha hanyatt-homlok alábukva esedálna az őserdők nyüzsgő életét, míg hűsös gyökereivel megkapaszkodva, csupaszon

CYPRIPEDIUM.

CATTELEYA MOSSIA ALBA.

PHALAEOPSIS.

LYCASTE.

hogy majdnem lehetetlen belőlük teljes gyűjteményt egy időben bemutatni.

A Cypripediumok Amerika rengetegekben és ingoványos mocsaraiban tenyésznek, de fordulnak elő elvétve Európában és Ázsiában is. Egy epiphyta faja a texasi magnolia ágain található. Van délamerikai változat, melynek két-három láb hosszú kelyhei vannak. A midőn a bimbó kipattan, alig öt-hat hüvelyk hosszú, de már néhány nap után gyorsan növekszik. «Kisasszony-papucs» néven egy elterjedt változata kisebb diszertekben is ismert. A Phalaenopsis rendszeren meszkő-sziklákon tenyészik, a száraz monzun alatt minden évben elveszti leveleit s húsos gyökerei tartják fenn tovább is. Oly életképesség rejlik ezekben a gyökerekben, hogy mint legújabbban fölfedezték, bizonyos körülmények között némely orchidea gyökerei hajtásokat nevelnek, melyek új növényeknek szolgálnak alapul kezdetére.

Valóban ha valami, úgy a XIX. század kertészetének az orchidea a kényeztetett kedvence. A hollandiak tulipán-mániája óta sorban érte meg fénykorát a kaktusz, a páfrány, a róza a chrysanthemum és a pálma, de egyikük sem versenyezhetik ma az orchideák népszerűségével, melyek jobban hasonlítanak liliomhoz mint bármely más közönséges kerti virághoz. Legkorábban Kaempfer említ orchideákat, ki 1712-ben utazta be Japán és Rhumphius 1750-ben, s Linné már százra teszi a világon létező orchidea-fajok számát. De a mint a hybridisatio útján folytatást szaporodnak új formák üvegházainkban, úgy a természet sem fárad ki soha újabb és újabb példányok előállításában.

Az orchideák kultúrájának első előmozdítójaként a devonshire-i herceget kell említeni, a kinek egy londoni kiállításán tünt fel először a mi virágkiállításunkon, fájdalom, ezuttal nem látható Oncidium papilio. Arany virágai, lebegő szárnyaikkal, hosszú, antenna-szerű szirmai annyira megtetszettek a hercegnek, hogy egy gyűjtemény összeállítására szánta el magát s egyik első szerzeménye egy gyönyörű Phalaenopsis volt a Filippini szigetektől, melyért száz aranyat fizetett, s egytől több megbízottat küldött keletre gyűjteménye szaporítása végett.

Ujabbban Európában, József főhercegnek számottevő szép kollekczióján kívül mint legelső amatőr-ök álltak vagy állnak az orchidea-gyűjtők élén: a nemrég elhalt Pescatore Saint-Cloudban, Páris mellett, a már szintén nem élő Schiller, hamburgi konzul, kiről elnevezte egy Phalaenopsis is ismerünk, s mindenekelőtt a már említett belga Linden, ki évek előtt mint külföldi gyűjtő sok ritka dél-amerikai növényt hozott meg Európában. Angliában s Amerikában is vannak 10—25,000 frtot érő nevezetes orchidea-gyűjtemények, így Schroder baróé Windsor mellett, sir Trevor Lawrence-é stb.

De orchideák az egész földkerekségen elvannak terjedve, a leghidegebb éghajlatokat kivéve, találtak már egész 14,000 láb magasságig a tenger színe fölött, csak hogy természetesen a tropikus vidékeken érik el fejlődésük legnagyobb pompáját.

Általában az orchideák nagy és zöld vagy sárga virágúak, vannak azonban fehér virágúak is, gyakran rózsaszín vagy bíbor foltokkal, továbbá néhány rózsaszínű és bíbor árnyalat. A sárga színűek ritkán vannak néhány barna csik vagy folt nélkül, a fehérek ritkán sárga vagy zöld színezés nélkül. Még ritkábbak a piros vagy bíbor színűek s legritkábbak a kékek. Jellemző, hogy három belső szirmuk közül egyik terjedelemben s színben is eltér, s ajkának nevezetik; ennek az a czelja, hogy a rovarok látogatását magához vonja, melyek szükségesek a virág megtermékenyítésére.

Most hagyjuk az orchideákat, melyek csekély számuk dacára is a kiállítás legérdekesebb látnivalóiul kínálkoznak s végül szemügyre a középső csoport néhány más példányát. A sötétzöld háttérből, mely tömött lugasként köríti a király fehér mellszobrát, itt-ott rikkó piros anthuriumok kandikálnak ki csinos fül-alakú virágaikkal.

A hideg évi ausztrál-szigetek Areca Bauerijé mellett Keletindia számos Calamus-faja, a zéles levelű Pandanus, Carlodocia és Fourcroya négy világrész esodás természetével fogad egyszerre. A taplószzerű Platycerium mint egy ropant csigabiga tapad törzskéhez, egy időmialtan tömkeleg, valódi anomalia a szerves élet sorai-ban, mely Hugo Viktor romantikus képzeletéhez volna méltó tárgy. S ha Hugo Viktor neve ön-kénytelen a toll alá szalad itt, Jókaira is van a mi emlékeztessen, — az égő piros azaleák, a nagy magyar író e kedvencz regénybeli virágai. Nem oly sovárgó szerelemben égnék és hervadnak-e ezek is, mint az ő büszke hősnői, a szivökebe temetett vágygyal, melyet meg nem old ajuk némasága?

Az azaleák közül, melyekből gr. Zichy Ferencz vedródi kertje is számos különböző változatot mutat be, tulajdonképen csak a sárgák azok, melyek illatoznak. Ilyenekből is látunk néhány csoportot, szintugy rhododendront is, de a ki ez utóbbiakat Sembery Imre felső-szudi tenyészté-ben látta ölnél magasabbra felnyulni, az be fogja ismerni, hogy ebben a szakban nincs pár-jok Sembery rhododendronainak országszerte.

A mi Semberyről áll a rhododendronok tekintetében, ugyanaz áll Szathmáry-Király Pálné zsolczai kertészetéről a kaméliákban. E nehezen szállítható és rendkívül kényes virágokból csak az ő csoportjában láttunk sértetlen példányokat. Másutt mindenütt rétegenként kevernek lehullott halvány szirmaik a földön, a tolongás és hőség sorvasztó hatása alatt s kegyetlen lábak tiporják szüzféher testöket a padló porába... Egy élő románéz, melyet csak festeni kell.

Tarka colcusok a legszebb smyrnai szőnyegre emlékeztető színvegyülettel szegélyezik a virág-ágyakat, melyekből csillagszerű cinerariák kandikálnak elő élénk kacagó színekben. Mint ugrásra lapult párdúc háta villan meg most a bromeliaceák esikozott levele, a fényes zöld lombozatu japáni tölgycsok s juharfák közt, s a háttérben sötétlő coniferák komoran állnak őr, mintha övek volna a köteleesség szerepe a pompa és ragyogás ez eleven harmoniájában. Locsosan a szökőkút gyöngyöző vize s a fehér Eucharisokból hódító illat árad szét, hogy betöltsse a termet, melyben a fővárosi társaság legragyogóbb corszója fejlik most ki a zene, az ifjú arcok és a hódító toilette-ek szemet kápráztató, kábító össze-visszaságában.

Kiragadni magát e esábitó kép benyomásának varázsa alól, emberfeletti dolog. S a tudósítónak mégis meg kell tennie, ha feladatának híven akar megfelelni. Mennyi látni, esodálni, leírni való van még, melyeket csak felsorolni is dolgot adna. Ime a legnagyobb faharasz, az óriási Scaforthia Új-Hollandiából, Dengler csoportozatában. Mellette és körülé a Sphaerogynék gyönyörű harintos erzetű levelei mintha a legszebb keleti vésett művek volnának szimmetrikus rajzaikban. A természet felülhaladta a művészt képzete-ének összes ornamentikájával s arabeszkjeivel. Amott Selnár mutatja be a Phoenicoforum sechelarum egyetlen példáját, melynek nincsenek szárnyalt levelei és szőrös. Európai törpe pálma virít mindenütt, s mélabús Cycasok lengetik alá gyászoló fűrtjeiket. De legjobban megragadja a figyelmet egy ujonan importált faj, az Encephalartus spiralis, mely négy év óta alszik bekunkorított végű száiraival, s e az év lesz az első, melyben nyílni fog. De esitt! ne háborítsuk mi se álmában ezt a példás életű családapát, a kinek csak négy évből áll egy éjszaka!

Ismét József főherceg középső csoportjához térünk vissza s a hétalvó Encephalartus után megbámulhatjuk a növényvilág Mathuzsalemét is, az ezer éves Toodea barbarát. E páfrányfaj Ausztráliában egész sziklahegyeket képez, úgy vágják ki az azokból, mint a szatócs a két krajczár ára czukrot a nád-méz-süvegből. Szébb és nagyobb példányt láttunk még Schönbrunnban, hová először vitték be nagy kőbálakban, kifaragva. Ézer év! Hány trón megingott, hány véres harc kockájá dőlt el, hány nemzet szállt sirba azóta, s hány újví üdvözlét hangzott el buzgó mamelukok ajkain. A Toodea barbara neve az éhség és hiúság ezer éves küzdelmét, s nem kér helyet magának a történet lapjain, Stat, dum volvitur orbis.

Tulnan csillámlik, környezetéből magasan kiemelkedve a viaszpálma, alsó felén ezüstös leveleivel, melyet Humboldt az Andesk legmagasabb csúcsán, a hó-öv határában, közel 12,000 láb magasban fedezett föl. E magasságot tán csak a Mastervallia közelíti meg, mely szintén tenyészik 8—10,000 láb magasban. A pálma ragacos törzseiből az indiánok viaszt készítnek, ég úgy, mint a hogy a vanilla plenifoliából vanillát, melyet azonban újabbban különböző coniferák fűrészpórával, vagy farostjaival is szoktak helyettesíteni, vagy a mint, az orchis gumiból nyerik a «salep» nevű tápszert Európában s az Eulophiából Indiában, a mint az Aplectrum hyemale gumóját használták korábban Észak-Amerikában törött edények ragaszául, és az Angraecum illatos leveleit Afrikában thea gyanánt.

És a rózsák? — fogják kérdeni. Hogyan! Egy virágkiállítás rózsák nélkül? Hát nem Adonis véreből kelt ki az első róza, a kesergő Venus főhőszára, s nem az Amor szárnylebenése által

TAVASZI FEHÉR SZALMAVILÁP, FRANCZIA FORMA.

REGGELI ÜLTÖZÉK. (A virágkiállítás buffettéből.)

TAVASZI ÜLTÖZÉK, FELÜLTÖZÉK.

feldöntött nektárnak Venus fehér rózsaszorú-jára hullása tette oly illatossá az istenek lakomáján? Marcus Antoniusnak halálós ágyán nem az volt-e utolsó ohaja, hogy rózsákkal borítsák tetemét? Apulejus számára nem róza evésétől nyerte-e vissza eredeti formáját a Nagy Károlynak a pápától kapott zászlója nem rózsákkal volt-e behintve! Rózsák csüggöttek alá szent Cezilia hárfájáról, rózsákka változtatta Isten az áruló kenyereket, melyek Szt. Erzsébetnek halálát okozták. Visnu Isten a nőt, kit keresett, egy róza kelyhében találta fel; a tövisen hengergő Szt. Perencznek kicsöppenő véreből rózsák fakadtak fel s bár Bacon és Medicis Mária dühbe jöttek egy festett róza láttára is, ez nem gátolta a pápát, hogy megalapítsa a XII. században az arany róza-rendet s ma is elküldje időnként egy-egy uralkodó fejedelemnek különös elismerése jeléül.

Ime a róza a történelemben. De a mi a történelemben van — értsük meg egymást — nincs egyszerűségi szükségkép a kiállításban is, kivéve azt a néhány rózsát, melyet Dengler «a zászló becsületéért» állított ki. Tény, hogy a rózsák az idén hadat izentek a kiállításnak s valódi róza-háboru van kitöröben a magyar kertész-egyletben, hacsak Gillemot, a főváros legnagyobb rózsatenyésztője, ki most a haragvó Achill szerepét játszva visszavonult.

De hagyjuk ezt; maradjon ezuttal ez a dolog is — sub rosa.

DIVAT ÉS NAGYVILÁG

Budapest, ápril vége.

A «gyönyörű szép május hó», a mint a költők fejedelme nevezi zengetes jámbur-saiban — csevegő csermelyeivel, zöldelő réteivel, madárfütytyével és holdas éjeivel, nem csak a költői lelkületre, de a divat életére is varázshatást gyakorol. Szűkebb körre szorúl a nagyvilági élet s a zajos ünnepek izgalmaira az idylek, parkok, erdők, a bizalmas séták, s mulattató lovasglások kedves időszaka következik. Sport-körünk erősen készülődnek a tavaszi löversenyekre, s a városligeti iparcarnok bejárata elé fogatok hosszú sora szállítja a legmagasabb körök tagjait, hogy a lawn-tennis testedző szórakozásának adják át magokat pár órára. S mivel az az áramlat, hogy a fővárost csak nyár derekán hagyják oda e körök, az angol szokás után nálunk is erős gyökereket kezd verni s ezzel a holt saison tartama jelentékeny rövidülést szenved, emel fogva egyszerre veszik kezdetüket a ragyogó séták a párisi boulogne-i erdőben és a londoni Hyde-Parkban, a bécsi Praterben, a berlini Sieges-Alleén, és a budapesti városligetben. Ezekben a helyeken fejlik ki most a fővárosi társaságok igazi «salon a giorno»-ja.

Itt kínálkozik tehát természetesen a legelőnyösebb alkalom is a tavaszi divat áramlatait kilesni, ha ugyan valaki komolyan érti meg e szót. De hát hiszi-e valaki, hogy lehetséges manapság még nem divatosan öltözödni? Nem; a mai divat többé nem szab irányokat, csak szárazon regisztrál, nem vesződik többé azzal, hogy hiábavaló teoriákat állítson fel; örül, ha képes e zibongó labirinthból a legényegesebb jelenségeket kiragadni. És mégis, mintha az általános benyomás abban tessződnék, hogy az egyszerűség lassanként visszaköveteli jogát a női divat terén, legálább a mi a fiatal lányokot illeti. Londonból írják, hogy ott maga a királyné ukokái járnak jó példával elől, hogy minél kevesebb feltűnéssel öltözödjének s a szalonokban utánok mindenütt fejdelmüleg öltözött matronák mellett egyszerű fehér ruhában, mely csupán ráncokba van szedve és virágokkal diszítve látni a világha lépő ifjú lányokat. Sőt újabbban elnezik a hölgyeknek, hogy Lawn Tennis kosztümben jelenjenek meg az ebéden. A divat tekintetében meglehetősen puritán berlini udvarnál ugyanaz az áramlat hódít s valóban nekünk sem kell messzebb mennünk, hogy hasonló magas helyről lássuk az utánandó példát magunk előtt, mely az ez idei öltözékeknek csaknem a «keresztet inkognitó» jellegét adja.

Kétségtelen, hogy a mai divatban vannak toilette-ek és vannak bizonyos toilette-ek; vannak kalapok és vannak bizonyos kalapok. A különb-

ség az, hogy amazokat fölteszik, emezeket pedig meglorgnetteznek, megbámulják, — de nem teszik föl. Hacsak nem Amerikában, mert a demokrácia új világa egyszerűsége az a hely is, hol minden, még oly excentrikus hóbert is legalább pár hétre fogékony talajra talál. Nem halljuk-e, hogy az amerikai hölgyek már bőrnadrággal lovagolnak? Nem olvastuk-e utjában is egy amerikai illusztrézerről, hogy kitalálta a módját, mely szerint a voroshagyma levéből illó olajat préselhet ki? Ez olaj megőrzi a hagymalé minden tulajdonságát, csak hogy valami erősebb esszenciára által olyképen módosul, hogy az érteke nyebb orrok veszedelménélkül feckendezhető a zsebkendőkre. És mindenekelőtt különösen alkalmas a kony-mirigyek izgatására. Ime egy biztos szer arra nézve, hogy a hölgyek egyik legbiztosabb fegyvereket, a sirsát, bármely adott perczen és körülmények között kellő eredményrel használhassák. Tessék próbát tenni!

Nem, az amerikaiak leleményeivel határozottan nem versenyezhet a vénült Európá. De tegyük hozzá — talán fenyeztetésével sem.

A meglehetősen állandó jellegű mennyasszonyi öltözékeknek csak egy terpenuma van a divatnak, mely még változatlanabb. Értjük az udvari öltözöket. Itt szigorúan meg van szabva az uszály hosszúsága például, melynek negyedfél singnek kell lenni, s ha a vállakról ereszkedik alá, még hosszabbnak. Néha csak egyik oldalhoz van erősítve, toll, virág- vagy szalag-csokorral. Fialat lányk uszályai szabály szerint kereknek, míg az idős hölgyek szögletesen vagy ferdebe vágva vízselik, de mindenesetre hosszabban és keskenyebben mint eddig. A derék mindig rövid, de nem túlságosan. Az angol udvarnál arra is súly van fektetve, hogy négyzögletesen kivágott ne legyen, csak ha komoly egészség okok miatt kívánatos, mely esetben orvosi bizonyítványra a lord kamarás ad erre külön engedélyt. A tollak színe és száma sem hogy fenn semmi kétséget. Fehérnek kell lenniök és nem többnek háromnál. A keztük hasonlóan színtelenek, gyászt kivéve, a mikor szürke és fekete is viselhető. De máskülönb minden cesély kihágás az udvarmesteri hivatal rendreutatisát vonja maga után.

Csokor hordása csak a legutóbbi időkben terjedt el, de semmiesetre sem a színek tarkasága a szempontra a virágok kiválasztásánál, hanem csak az, hogy a tolettnek legjobban megfeleljen. Tulipánok, orchideák, narciszok, eucharis, lilium, róza, azalea, stb. a legalkalmasabbak e czélra, lazán kötve, megfelelő színű lecsingő szalagcsokorral, melyen nem ritkán még egy kisebb hasonló csokor van alkalmazva.

Egyebekben Londonból a kéket jelentik az év jelentkező vezér-színének — hogy mennyi alappal, nem tudnók megmondani, de kedvezményezett színeként sorakoznak melléje a Vandyck barna, tölgy-, cser- és kokuszdió-szinek s a szivarhamu-, daruszurke, kék, rózsaszín s, s mindez sarga, rózsaszín, kanári-színű díszítésekkel. Új szöveket is kerültek piacra Londonból Henrietta és Clairette név alatt, két különösen szép selyem- és gyapjú-gyártmány, menten minden gyapottól. Nincs okunk kételkedni, hogy az angol gyártmányok ez idén is új diadalokat fognak aratni, mert az angol gyapjúszövet mind jobban elter a szálnak attól a finom lágy és síma kezelésétől, mely a francia szövet-iparnak utánozhatlan különlegessége és sajátos dűrra s a mellett mégis fölöttébb hajlékony szövevei mind nagyobb kedveltségre tesznek szert.

Redfern, a kitűnő sport-ruhászabó, már régebb idő óta foglalkozik azzal, hogy lovagló-kosztümökben a tarka színeket lancirozza. Fog-e ez sikerülni az idén, ki tudná megmondani?

Párisból viszont arról adnak hírt, hogy ott a magyar (kalotaszegi) himzészek felettébb keresettek, míg Bécsben és nálunk a csinos Java és Mikádó-szövevek örvendenek fokozottabb népszerűségnek, leggyakrabban magyarosan süjtásozott derékkel. Magában a szabásban nem sok új a folygézni való; legfőlebb, hogy a szoknya-ajl mind jobban-jobban szélesedik. A gomb kezd meglehetősen szerepet játszani az öltözékekben s tűnik is nagy számmal készülnék úgy, hogy mindkét oldalon gombolhatók legyenek. Csak hogy természetesen kevés új van a nap alatt, s így a gombok közt is a húsz év előtti horgas golyóhis alakúak lépnek újra előtérbe. Nagy gombok szerencsére alig láthatók itt-ott már.

A főváros egyik legkeresettebb divatírás-cégétől, melynek készítményeit kiváló csin és választékosság jellemzi, az Áts és társai czégtől három

rendkívüli izléses toilette-et volt alkalmunk látni a minap, melyeket itt leírunk. Az egyik egy utazó ruha, egészen új s igen praktikus összeállításban. Csikos drapszinú sphynx-kelméből készült, alján két soros gombokkal, úgy, hogy a tűniket előlről hátra s hátulról előre lehet gombolni, a mi mindannyiszor különböző jelleget ad az öltözeteknek. A derék felettébb egyszerű, elől gombolható, egy levehető Tudor-gallérrel, hátul pedig az aljon összehúzó gombkötő van alkalmazva. Igen olcsó, izléses és eredeti készítmény.

Diszesebb egy dohányzsinű Mont-blancból készült estélyi öltözék beszött és kivágott frappé virágokkal. A derékon elől három csokor és csipke-plissé betét van, az aljon semmi redőzet, csak két oldalán egy-egy piramid alakú tűnik, s az egész könnyű fekete csipkével van bevonva.

Igazi remek egy harmadik «bleu malade» krockidil szövött toilette. Alakja nagy kockás, míg a tűnik és derék hajszálcsikos. Drap-szin bársony mellény és kis zuván ingeske egészítik ki. Elöl a tűnik redőzött, két oldalt két nagy kihajtóval, melyek hátul a legkevesebben olvadnak bele a hátsó redőzetbe és körül biztonsági kapcsokkal felkapcsolóval.

Kalapszíztésekben az élénk terra-cotta színtől ma már a sző szoros értelmében viritanak a főváros utczái. A korall-szín kevésbé rózsaszínű árnyalatot mutat, s a régi mesterek lazurjára emlékeztető Medora-barnán kívül a kékes-zöld, bibor, heliotrop, vieux-rose is divatosak. A francia kalap ma magas-keskeny s teteje néha benyomva két csücsöt mutat, máskor elől csücsös, hátul kerek, vagy tüzőlt-sisak alakú. A nagy Toreador-kalapok is újra előkerültek a tavaszi viseletre, szintugy a csinos Stuart-capote-ok, a Valois, a Directoire, Francillon, Mousquetaire, az Olivia, felláló széleivel stb. A kik abban biztak, hogy a tollak és madarak ez idén hátrébe fognak szorulni, nagyon csalódtak, egész galambok, roppant esőrü papagályok tekintenek alá egy-egy divatosabb és feltűnőbb kalapról, a mi azért természetesen nem csorbítja az egyszerűség örök jogát az öltözékek eleganciájában.

Kéves újat mondhatni az új tavaszi felöltőkről. Rövidék s a nyaknál magasak ezek, elől, hátul, fent és alant jet-díszszek, úgy hogy az egész egy csillogó gyöngyhalmaz látványt nyújtja. Ifjú lányok számára testhez álló, vagy elől bő jaquetek is nagy számban fordulnak elő. Világos sarga szín ezekben a legdivatosabb.

Fedora.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A Budapesti Szemle májusi kötete már elhagya a sajátot, gazdag tartalmat nyújtva most is az olvasónak az ismeretek és az irodalom köréből. Első közleménye «Az agrárius kérdésről» Tisza Istvántól, a miniszterelnök fiától, ki Pólyá Jakabnak az akadémia kiadásában az «Agrár politika tanulmányok» című munkájáról ír eszmékben tartalmasan és eszmélkedésre keltnő. Az alapos és széles ismerkörben mozgó tanulmányt a szerkesztő (Gyulai Pál) hosszabb megjegyzéssel kíséri, s főleg a hitbizományokról kifejtett véleményre tesz észrevételeket, azt is mondván, hogy a mesterséges oltalom mindig együtt jár az oltalmazottak elsatnyulásával. Simonyi Jenő méltánylóság ismerteti Lóczy Lajosnak a természettudományi társulat által kiadott nagy művét a kínai birodalomról. Majd Hunfalvy Pál folytatja erdélyi kirándulásának érdekes leírását, Szabó Józseftől pedig Yellowstone éjszakai-amerikai parknak, a természet szépségeiben oly rendkívüli gazdag helynek megismerését veszzük.

A szépirodalmi közlemények közt van «Az óra,» Martini olasz elbeszélése, «Az ósz,» Gyulai Pál szép költeménye, melyet a Kisfaludy-társaságban mutatott be, és Szász Bélától a Longfellow «Excelsior» költeményének új és erőteljes fordítása. B. Edvös Loréud «Nehány szó az egyetemi tanítás kérdéséhez» czímen a közoktatásügyi miniszterhez intéz nyílt levelet, elmondva eddigi tanári pályáján és külföldön tett utazásainak tapasztalatait, és fölvet több fontos kérdést, melyek után arra hívja föl a miniszter figyelmét, hogy nem kívánatos-e egyetemeken a tanulási szabadságnak az eddiginél nagyobb korlátozása, épen a tudományos tanulás és tanítás érdekében? Trefort minisztertől szintén olvasunk egy rövid nyílt levelet a szerkesztőhöz. Abból indulván ki, hogy nálunk sok tankönyvet adnak ki, mert csak a tankönyveknek van keletük, annak

okát nyomozza, mért oly kevés a vevője a magyar könyveknek? Fel is sorolja az okokat: a magyar írók nem akarják elszakítani a francziától a könyvcsinálás mesterségét; hivatkozik a történetírókra, kik az anyagot nyersen dolgozzák föl; aztán a magyar könyveket nem eléggé hirdetik, nem hirdák és ismertetik. A közönségben is sok ok van; fantáziája romlott, a hazai könyv ép úgy nem kell neki, mint a hazai iparczikk; az igaz, hogy szegények is vagyunk, nem tudunk sok könyvet vásárolni, de nem is szeretünk olvasni, jobban szeretünk kártyázni. — A kötet gazdag sorozatát könyvismertetések zárják be. A «Budapesti Szemle» előfizetési ára egész évre 12 frt, félévre 6 frt.

A Magyar történeti életrajzokból ismét díszes kiállítás, becses tartalmú kötet jutott e nagyérdéki vállalat előfizetőinek kezébe. A harmadik évfolyam 3-ik füzete ez, mely újabb tanúsága Szilágyi Sándor szerkesztő izlésének és a vállalat körül kifejtett nagy buzgósgának. A «Történelmi életrajzok»-ban a választékos tartalom mellett mindig különös figyelmet érdemelnek a történelmi tárgyak, régiségek rajzai, a képmellékletek, melyekben a legkülönbözőbb gyűjteményekben őrzött, eddigelé sokszor nem is ismert történelmi emlékek jutnak nyilvánosságra, még pedig művészi másolatban.

Az új füzetben Szédeczy Lajos befejezi Békés Gáspárnak szépen írt és gazdag forrástanulmányon alapuló életrajzát és jellemzését. Deák Farkas pedig megkezdi benne Uzoni Beldi Pál történetét. Szédeczynek Békésről írt életrajza e viharos pályájának utolsó szakában Lengyelországba vezet, hol Báthory István király mellett harcolva hunyt el a nyugtalan ember. Eredeti rajzok, színvonalu képek, arcképek, levelek hasonmásai kísérik a szöveget s mutatják föl az események színhelyét. Hasonló gazdag-sággal van illusztrálva Deák Farkas «Beldi Pál»-ja is. Erdély történetének egyik legérdekesebb szakaszát tárja fel előttünk Deák, ki művéhez hosszas kutatás és sok utazás után szerezhette össze az anyagot. Beldi Pál életéről tulajdonképp kevés maradt fenn az ismert történeti és krónikai munkáiban, vagy az eddig napfényre került okiratokban. Bővebb tudósítások hiányzanak életrajzához és úgynevezett forradalmi törekvéseire. Így pl. idáig senki sem emlékezett meg Beldi tatar rablásáról, születése évét sem jegyezte föl senki. Deák Farkasnak valóságos felfedező utra kellett indulnia s az adatokat úgy összeszedni művéhez, hogy teljes képet nyújthasson hőséről. Az önálló mellékletek közt találni pl. Rákóczy György, továbbá a tatár khán, Ali és Kusnak pasák arcképeit, valamint Szamosújvár képét. Csinosak az apró képek is, melyek Bethlent, Bodolát, Marosváralhelyt, Segesvárt tüntetik föl Dőrré helyszíni fölvetései alapján. Még van továbbá a füzetben Koltvársz régi képe, a Beldi, Vitéz és Bethlen-családok czimere, valamint Mikes Kelemen, Apafy Mihály, Bánfy Dénes, Teleki Mihály, Bornemissza Anna s ama korszak más ismert szereplőjének névalírása, eredeti okiratokról. A tartalomilag is oly választékos s képeiben a történelmi emlékeket, hazai műtárgyakat oly kitűnően ismertető és fényes kiállítású vállalat egy évfolyama öt füzetből áll s a történelmi társulat tagjai 5, nem tagjai 8 frtjával rendelhetik meg Mechner Vilmos kiadónál.

Hadtörténelmi folyóirat. A tud. akadémia hadtudományi bizottsága elhatározta, hogy hadtörténelmi folyóiratot indít meg, a jövő évtől kezdve. A folyóirat a magyar hadi történetírás fejlesztését s közvetve a haditudományok és különösen a hadi történelem iránti érdeklődés fölbuzgását célozza, mi végből eredeti forrástanulmányokon alapuló hadtörténelmi tárgyú értekezéseket, tanulmányokat, hadtörténelmi eseményeknek eredeti, vagy már ismert és kinyomatott kutforrások alapján, de különösen hadtudományi szempontból való kidolgozásokon ide vonatkozó tanulmányokat, stb. közöl, nem csupán szakfőirnak, hanem a nagyközönség által is élvezhető előadásban. A hadi történelemmel foglalkozó íróknak a bizottság előadója (Horváth Jenő százados Ludovika akadémiai tanár) szívesen szolgál bővebb felvilágosítással.

A magyarországi ev. ref. egyház egyetemes névtára az 1886-ik évre, az egyetemes konvent megbízásából szerkesztette Tóth Sámuel, a konvent egyik jegyzője. Nagy terjedelmű és a protestáns egyházra nézve érzett hiányt pótló munka ez, mely most Hornyánszky Viktor akadémiai könyvkereskedőnél jelent meg. Az 1884-iki egyetemes konvent határozata, hogy minden öt évben egyetemes névtár adassék ki. Tóth Sámuel teljesítette a fáradságos feladatot, a névtárban közlőlvén fővonásaiban az egyes egyházkerületek történetét, az eddigi püspökök és főgondnokok névsorával, valamint a mostani egyházkerületi tisztviselő, bizottságek tagjaival, a különböző alapok állapotával stb. Közli továbbá minden egyes egyház keletkezési évét, a lélekszámát, a község vagyoni vi-

szonyait, a lelkeseket, tanítókat, kántorok nevét, az iskola ügyre vonatkozó adatokat, a többi felekezet-beliéek számát a községben stb. Igen érdekes adatok vannak benne a fő-, közép- és léánynevelő intézetekről, a misszió-ügyről s sok másról is.

A magyarországi öt egyházkerület egyházi viszonyainak és állapotának összeállítását foglalja magában e munka, a mint eddig még egybegyűjtve nem volt. Az ev. ref. vallású hívek lélekszáma is pontosabban van itt kimutatva, mint eddigelé. A legutóbbi egyházi névtárak szerint 1.969,472 volt a lélekszám; az 1881-iki népszámlálás szerint 2.023,257 református iratott össze. E névtár szerint pedig 2.024,699 a reformátusok száma. Az adatok egyházközségek szerint érkeztek be, tehát megbízhatók. A rendkívül sok anyagnak feldolgozása, könnyen szemlélhető alakban való bemutatása Tóth Sámuelnek az érdeme. A nagy alakú, 459 oldalnyi kötet ára, kemény kötésben, 4 forint.

Nova et Vetera czim alatt gyűjti össze Erődi Dániel, a «Kikindai Közöny» szerkesztője, újabb és régebbi költeményeit, s azokra 1 frtjával előfizetést hirdét N.-Kikindáról. Erődi Dánieltől már több önálló gyűjtemény jelent meg, s neve és tehetsége ismerős a szépirodalmat figyelemmel kísérő közönség előtt.

A nemzeti színház ápril 22-ikén francia drámát mutatott be, Ohnet Gyula «Sarah grófnő» színművét, melyet a magyar közönség már ismerhet regényből. Mint könyv, egyike a sikerültebbnek, s Ohnet legjobb regényének tartják. Mint dráma elvesztette az elbeszélő hang rábeszélő hatását, a részletek finomságát s a cselekvény igen ridegen ismétli a modern francia színműveket. A házasságtörés drámája ez is, merészen fölvetve, drámailatlanul megoldva. Vannak hatásos és nyers, frivol jelenetek. A közönség nagy érdeklődést tanusított az első előadás iránt, de nem lehet mondani, hogy olyan elégedetten távozott volna, mint a «Vasgyáros»-ból szokott.

Sarah grófnő egy ir nő, de czigány származású. E kevereknek azt kell jelenteni, hogy spleenes és excentrikus. Canalhellen gróf már 60 éves volt, mikor Sarah grófnőt nőül vette. A grófnak van egy fogadott fia, Sévérac kapitány. Sarah grófnő megszereti a kapitányt, a ki azonban nem akarván háladatlan lenni a gróf iránt, távozni készül a háztól. A tábornok nem akarja elbocsátani magától s épen nejeire bizza, hogy beszélje le Sévéracot az elutasásról. Érdekes jelenet következik Sévérac és Sarah grófné közt, melynek az a vége, hogy kitér a rejtétt szerelem, egymás nyakába borulnak. A harmadik felvonásban Sévéracnak már terhére van a bűnös szerelem és szabaddulni akar, Afrikába készül. Ez óhajnak mélyebb oka is van: szerelmes de Cigny Blancheba, a tábornok unokahugába, a kit árva letére a tábornok a saját házánál nevel. E szerelmét senki sem tudja, csak a fiatal Frossard, a Canalhellen-család ügyvédje, a ki arról is meggyőződést szerz magának, hogy Blanche viszont szereti Sévéracot. Mikor Sévérac hirtelen kijenti, hogy Afrikába megy, Sarah még egy utolsó találkozára kényszeríti az üvegházban. E szenvedélyes jeleneten meglepi őket a tábornok, a férj, mikor előlép Blanche, ki rejtekekből kihallgatta a bucsujelenetet s földeli, hogy Sévérac érte jött vissza. A helyzet urává e pillanatban Frossard lesz, a ki az igazi helyzet elrejtésére, fölfelezi Sévérac és Blanche szerelmét s kéri s tábornok beleegyezését e házasságba. A tábornok lecsillap, de a gyann nem oszlik el szívében. Merőn Sarahra néz s felhívja őt, hogy a fiatal pár kezét tegye egymáséba. Sarah kelében a féltékenységet, düh, felelelem, meglepetés kavargok; de márványhidegen megteszi azt, a mit a tábornok kíván s a függöny legrördül. És vége van a dráma leghatásosabb jelenetének. A negyedik felvonásban Sarah grófné azon mesterkedik, hogy megakadályozza Blanche és Sévérac házasságát. Mindenre képesnek mutatkozik, de végtére se tesz semmit, hanem bevallja a tábornoknak Sévérac-kal folytatott viszonyát. A tábornok nem tör ki dühében, csak elérzékenyedik. Ekkor érti csak meg a maga telességében az üvegházi jelenetet, hol Blanche kőbelepélt. Blanche földáldozta szerelmét az én nyugalmamnak. — én fölálodom boszumat az ő nyugalmának.» Így kiált és engedti Sévéracot és Blanchet egy párrá válni. Sarah grófnő pedig egy irországi tó mélységeibe öli magát.

A czimszerep annyj sokféle vonásból van összeállítva, hogy az ábrázoló művésznöknek nagy hatást szerezhet, ha bírja egyesíteni e tarkaságot. Helvey Laura asszony eléggé rendelkezik ezekkel és zajosnan tapasztolt jelenetekben játssza végig a szerepet. A tábornok szerepe nehéz, mert nem valami rokonszenves alak egy vén szerelmes, ha pórul jár. Beresényinek kellett vele megküdenie. Náday (Sévérac) a habozó kapitány szerepének tökéletességén eléget enyhített. Jobban írt szerepek Blanche (P. Márkus Emilia) s egy pár mellékes alak, melyeket igen sikerült ábrázolásban láthattunk.

Feleki Miklós jubileuma. A nemzeti színháznak nagyérdemű tagja, Feleki Miklós, ápril 28-ikán ülte meg a legszivesebb ovációk közepette színi pályájának ötven éves jubileumát. Feleki 1837-ben Csik-Szeredán lépett először színpadra Kisfaludyknak «Ilka» című darabjában; 1852 óta a nemzeti színház tagja. Az ország minden részében ismeri a közönség, a hol rendezettek színházi viszonyok vannak, vagy voltak, mert az igazgatók örömmel vendég szerepeltették a művészt. A forradalom utáni korszakban a nemzeti színház egyik legerősebb támasza volt s a hatvanas években mint francia színművész fordítója is sok érdemet szerzett. Az utóbbi időkben a közönség már ritkábban látta új szerepeiben a színpadon. Sokkal hamarabb visszavonult a teljes cselekvéstől, mint testí és szellemi ereje kívánta volna. Mikor a budai várszínház igazgatóságát elvállalta, akkor határozta el erre magát, s mikor az igazgatóságotól visszalépett, többé már nem foglalta el helyét. A közönség azonban megőrizte emlékeit, s ezt ünnepléses módon nyilvánította a jubileum előadásakor, melyre Feleki a Toldi István «Jó hazafiak» vigjátékában Dombi Adolf szerepét választotta.

A művész már napokban számos üdvözlöt kapott iróktól, művészektől, levélben és táviratban. A jözevárosi polgárok pedig küldöttség által köszöntötték a derék polgártársát; régi honvédek az egykori hajtársat. Budai polgárok volt igazgatójuknak koszorút vittek; az írók és művészek társasága ezüst billikomot küldött. A színező egylet, melynek Feleki alelnöke, külön ülést tartott s Ribáry József miniszteri tanácsos intézett hozzá meleg üdvözlő szavakat, és átnyújtotta a színezésk értékes ajándékát, ezüst virgártót, aranyos levelű koszorút. Aztán pedig az egylet helyisége számára Maszák Hugóné (Barabás Miklós leánya) által festett arcképet leplezték le. A jubileum legemlékezetesebb része a színházban folyt le, hol a tagok teljes számban összegyűltek az előadás előtt és szakadatlanul érkeztek a koszorúk. A művész nevével együtt jelent meg, pályatársai éljenzése közt. Gr. Keplerich intendantus nyújtotta át neki az igazgatóság bérbekezesorját, Beresényi Béla pedig a nemzeti színház tagjainak érzelmét tolmácsolta. s az ünneplésre hivalkozva, azt mint a sikeres munka és érdem jutalmát tüntette föl. Feleki megindultan köszönte a szíves figyelmet és kérte társait, hogy a jóindulatot tartsák meg számára tovább is. Majd az operaszínház tagjai nevében Hajós Zsigmond köszöntötte. Volt üdvözlöt a színezészkola, a népszínház és egyetemi polgárok nevében is, és számos koszorút bokréttat nyújtottak át egyesek részéről. Ez alatt a színház nézőtere egészen megtelt, hogy a közönség is kifejezze elismerését. A mint Feleki belépett, riadó taps köszöntötte, mely peckéig tartott, s a színpad felső részéről koszorúkat, bokréttákat bocsátottak alá. Taps, kihívás minden felvonás után. Feleki oly elevenen, annyj kedélyvel, finomsággal játszotta Dombit, mintha nem is felszázazados színész pályáját ünnepelte volna. Ereje egész frissességében veti bucsut a közönségtől.

A népszínházban fölelevenítették Margittay Dezső «Az ezres bankó» népszínművét, melyet pár estendő előtt a budai színházban Feleki társulata adott először, mikor Blaháné is ott játszott. A darab lelke ezuttal is Blaháné volt.

Az operaszínház bérbevetéltre ajánlatokat tettek a kormányknak. Legelőször Perotti tenorista ajánlkozott, tetemesen szubvenzió mellett, újabban Rákosi Jenő, a népszínházhoz volt szerencéses kezű igazgatója; továbbá Broulik tenorista is.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A magy. tud. akadémia ápril 25-iki összes ülésének főtárgyát a ki nem adott gr. Karácsonyi-féle díjak hová fordítása, a Farkas-Raskó-féle pályázat eldöntése és egy emlékesbeszéd képezte.

Vadnai Károly tartotta az emlékesbeszédet a nemrég elhunyt szépirodalom író, dr. Kovács Pál fölött, melegen és szépen szólva sokféle érdeméről és hosszú időkre terjedő életéről. Irodalmi működéséből a legérdemesebb rész már nem a mostani nemzedék előtt folyt le, de az ő munkásságát nem szabad csak az irodalomtörténetnek engedni át, mert a forradalom előtti idők magyár társadalmát, azt, de őszintén vidám körét, alakjait elbeszélésében találjuk meg leghevesebben s irógnak és derült egészséges humorának legkitűnőbb emlékei maradnak a harminczas és negyvenes évekből való elbeszélései. A színpad számára is sokat dolgozott, de ezek a művei nem vertek tartós gyökeret, mert az író nem bírt a szerkesztő virtuozitással. 1877-ben érte meg írói működése felszázados jubileumát, s ezt Győr városa is — melynek társadalmában, magyarosításában, színi ügye fejlesztésében oly sokat tett — fényesen és az irodalom veterinjára iránt érzett mély tisztulattal ülte meg. Ezután Csiky Gergely tett jelentést a Farkas-

Raskó-féle pályázat eredménytelenségéről. Száz frt volt kifizetve hazafias költeményekre, de egyetlen komolyabban figyelemreméltó költemény sem találkozott a 14 pályamű közt, s e szerint a jutalmat nem adják ki. — Gyulai Pál föltitkari helyettes a kiadatlán gr. Karácsonyi-jutalmak hovafordításáról tett előterjesztést az első osztály részéről, s a javaslatot az összes ülés egyhanglagon elfogadta. Az egyik Karácsonyi jutalomból, melynek felét Greguss Agost kapta volt Shakespeare életével foglalkozó műveért, a másik fele részét (200 arany) dr. Petz Vilmosnak adták, kit a görög tragédia történetének megírásával biz meg az akadémia. Rendelkezésre állt még két kiadatlán Karácsonyi-jutalom (400 arany) a mit Csiky Gergely és Beöthy Zsolt közt osztanak meg, az előbbinek a «Proletárok» című színművéért, az utóbbinak «A tragikumról» írt művéért. Jelenti ezután a titkár, hogy a Bécsben tartandó közegészségi és demografiai kongresszus meghívta részvételre az akadémiát. A tagok közül többen bejelentették részvételüket. Florenz városa szintén meghívta az akadémiát a Santa Maria templom építkezéseinek befejezésével május első napjában tartandó ünneplésre. Az akadémia Kéleti Gusztávot bizta meg képviselőté.

A Kisfaludy-társaság ápril 27-ikén tartotta havi ülését Gyulai Pál elnöksége alatt.

Beöthy Zsolt titkár bejelentette, hogy Grünwald Béla orsz. képviselő az alapított sorába lépett; a pártolói könyvilletmények közül pedig három kötet került ki a sajátjából: a «Sakuntala» Fiók Károly fordításában s Bakas Sándor elbeszélései «Gyalog ósvények» czímmel. A felolvások közt Pulszky Ferencz volt az első, ki emlékesbeszédet mondott Ipolyi Arnold fölött s abban azt is fejtegette, hogy a nemzeti műveltség fejlesztésében mi a főpapság hivatása és hogy Ipolyi mily lelkesen teljesítette e hivatást, és hogy a mai püspöki karral a magyar hazán meg lehet elégedve. A tudós főpapról az emlékesbeszéd úgy emlékezett meg, mint a ki áthatva a szépek érzetéről, azt is érezte, hogy a kultúra egyoldalú, ha nem ékesítik művészetek. Irodalmi művei közül Pulszkynek a magyar koronáról szóló monumentális munkával foglalkozott. Az emlékesbeszédet a hallgatók zajosn megőljeneztek. Vargha Gyula mutatta be ezután Szász Béla fordításában Longfellownak két költeményét, melyek közül Longfellow utolsó költeménye «A san blasi harangok» először hangzott magyar nyelven. Szász Béla előszeretettel foglalkozik Longfellow költeszettel, s a most bemutatott költemények fordításai is (A rabszolga álma, Excelsior, Angyalok nyoma, Zsoltság az életről, A mi félbe maradt) tartalomban, hangban, érzesben és formában költőileg vannak visszadva. Végül Beöthy Zsolt olvasta fel Rudnyánszky Gyula vendégnek három hangulatos, «Május», «Unokák lakodalmán» és «Szerelme, dicőség» című költeményeit, melyeket a közönség tet-széssel fogadott.

MI UJSÁG?

A királyné ismét visszatért Ischlből a Herkulesfürdőbe. Ischlben Mária Valéria főhercegnő születésnapjának megülrésé ment, s három napot töltött ott. Ő felsége ápril 26-ikán kora reggel utazott keresztül Budapesten, s délután 1 órakor ért Mehádiára. Innen udvari kocsin ment a királyasszony és kísérete Herkulesfürdőbe, hol ő felsége folytatni fogja a pár napra félbeszakított hasznos kurát. A királyné, ha befejezi a fürdői időzést, meglátogatja az osztrák-magyar államasut szénbányáit és nagy ipartelepeket, Aninán és Resiczán. Az utóbbi helyre egy napi időzés van tervezve.

A román királyi pár ápril 28-ikén délután a Herkulesfürdőbe érkezett, királynéknk látogatására. A pályaudvaron Erzsébet királyné ő felsége fogadta és szívesen üdvözölte a királyi párt. Rövid társalgás után a román királyi pár a fürdőben levő Ferencz-József-udvarba ment, hol lakás van berendezve számukra. Az épület előtt Nopcsa báró főudvarmester fogadta a királyi párt s ez alkalommal bemutatta nekik a katonai, valamint a polgári tisztviselőket. A király és a királyné mindenkit nyájás megszólításokkal tiszteltek meg s érdeklődéssel tudakozódtak a fürdő és a vidék viszonyairól. A fogadtatásnál jelen voltak: Jekelfalussy Lajos és Fejér miniszteri tanácsosok, a fűrdőfelügyelőség tisztviselői és a katonai helyi hatóság.

A trónörökös Somogyban. Rudolf trónörökös ápr. 27-én Berenczére, gr. Festetich Reszlo birtokára érkezett, hol nagy vadászatok folynak. Ő felsége ápril utolsó napján fog onnan visszatérni Bécsbe. Berenczére utaztatban, délen rövid időre Somobathelyt is megállapodott, hol a hatóság és nagy közönség üdvözölte. Berenczere délután harmadfél órakor érkezett. Itt nagy előkészületek történtek a királyfi fogadására. Diadalvett emeltek, lovas banderiumokat szerveztek. Tallián főispán, Csépan alispán a megyei

